

י.מ. רובינשטיין

כתבים

1938 ביאפיסטאק חרצ"ט

בית המדרש
הלאומי
והאוניברסיטאי
לדת
THE JEWISH
NATIONAL
AND UNIVERSITY
LIBRARY
JERUSALEM

ספנת בני המחבר

יהונתן ויהודה דובינשטיין

ירושלים

השל"ד

ל-חום של אגודת
אגודת א"י

התאחדות
העובדים

כ ת ב י ם

מאת .

י. מ. רובינשטיין

1938 ב י א ל י ס ט א ק ת ר צ י ט

הכתוב: S. M. Rubinsztein Białystok, ul. Piękna 13

ת כ נ הענינים:

	מאמרים והרהורים
73	א. הלוחות והעגל
5	ב. הפגיד
8	ג. והיה לכם לזכרון
11	ד. הרהורים
13	ה. פדורים
16	
	ספורים וציורים
23	ו. ספור המעשה
28	ז. הוי מזלי הרע
37	ח. חרף
	קוים ושרטוטים
43	ט. החמץ חיים שלים"א
46	י. גדוד שנה
49	יא. ספוס ממוהירי שבת
52	יב. איש אנדתי
55	יג. השמש הזקן
58	יד. נע ובר

5798 א 75 ס

296.081

אל הקורא!

המאמרים, הספורים והציורים, המובאים בחוברת זו, הנם חלק קטן, ממה שכתבתי בכתבי עת שונים בזמנים שונים — משנת תרס"ב עד תרצ"ו — כרשום בסוף כל מאמר, ספור וציור.

ברבם נשתקפים מעשי בני אדם, הליכותיהם ומחשבותיהם בימים ההם, ימים של מהומה ומבוכה, בלבול הדעות והמחשבות, ימים של שלטון הרעב וממשלת המות, שרשומם עדין נכר היטב גם בימינו אלה ותוצאותיהם שבר ברות, יאיש ושויין-נפש לכל הנעשה מסביב.

רוצה אני להאמין, כי גם עתה, אחרי עבור עשרות בשנים מאז הכתבם, עוד ימצא הקורא בהם ענין וחפץ הן מצד התוכן הן מצד הצורה.

מאמרים והרהורים

- א. הלוחות והעגל
- ב. המגיד
- ג. והיו לכם לזכרון
- ד. הרהורים
- ה. פרושים

הלוחות והעגל

מתוך מעשה הערפל, המכסה את הר סיני, ירד איש האלקים
ובידיו הלוחות, מעשה אלקים, הכתובים באצבע אלקים,
ולפניו עגל זהב, והעם השקוע בשכרון האידיאל החדש, הוא
עגל הזהב, שבדה לו, נתון בהתלהבות גדולה. אלה הצעירים,
שמקרוב באו, מבליסים מסירות נפש, סובבים את העגל, רוקדים
סביבו, סובבים ורוקדים עד לשגעון... הוקנים משתתפים עמהם
בלבם, מהם שמניעים להם ראש ומנחאים כף, ומהם שמתלחבים
ונגררים אחריהם אל תוך מחול השטן, בלי ישוב הדעת, ומחוללים
גם הם. ולמרחוק נשמע קול העם ברעה: מעתה לא תהיה ערת
ישראל כצאן אשר אין להם רועה, הגה לנו מרכז רוחני שישמר
עלינו מכליון תחת זה האיש-משה שהורה לנו את הדרך אשר נעלה
בה ואת המעשה אשר נעשה, כי זה האיש משה אבד ממנו ואיננו
עוד בתוכנו... אל המרפז הזה נשעבד לחנו וקימנו לעתיד בטוח...
קול דעם גורא עורר את האידיאליסטים החדשים משכרותם
והרעיד את האויר של הפולגם הגדול. איש האלקים שבר את הלוחות
מעשה אלקים, הכתובים באצבע אלקים...
ותמיה אלמת מלאה את כל חללה של התבל, המלאה עדין
זיו שדי בהגלותו על הר סיני, והסתמנה התמיה הזאת על הכל
ובכל; הלוחות נשתברו, הלוחות מעשה אלקים, הכתובים באצבע
אלקים נשתברו ואיש האלקים הוא הוא ששבר אותם בידיו... כלום
לא יותר טוב היה לו ובנס עם הלוחות שבידיו אל תוך המחנה
לפשוט בהם את העקמומיות שבלב ולנוכך את אמהשבותו...
ואיש האלקים עומד על הלוחות השבורות תחת ההר ומניו,
המלאים קדושה, שהרה, חסד אלקים וקרני הוד, מביעים כעס ותוכחה
עצומה, הוא אינו מתחרט על המעשה הגדול שעשה, אלא עומד

וכועס על אלה שגרמו לזה. אחרת לא היה יכול להיות. כל משא, כל עיפות לא חש איש האלקים באחוז בלוחות, הלוחות היו טובלין את עצמן, ומכיון שירד וקרב אל המחנה וראה את העגל פרה אות הכתב מעליהם ונסצאו כבדים מיד הבין כי העגל והלוחות הם שני הפכים שאינם מתאחדים ולא יתאחדו לעולם ומי שחולם ולחוט אחר איוה עגל, מיז בו ונפשו אינה ראויה ליהנות מזיו הלוחות בי אות הכתב פורה והלוחות נשארים כבדים מנשא. הוא הבין כי באיו קדושה וטהרה שלא יהא העגל נעשה, לאיו אדיאלים רמים ונאצלים שלא יהא מכון, לשם מרפז רוחני... לשם קיום האמה... וכדומה, עגל הוא, המפריח את הכתב מן הלוחות והמסיר סוף שוף את לבם של ישראל מאביהם שבשמים, הסתכל וראה כי אותם הלוחות, שתבליתם לבטל כל האדיאלים השונים באיו תמונות שלא יתבטאו, הן בתמונת שמש, המחמסת ומרבה אורה בעולם והן בתמונת ירח וכוכבים, השופעים אור נעים ומרבים תענוג בעולם, אינם יכולים להנתן לאנשי המזניהים את האלקים, המקים אותם ומבקשים קיומם באידיאלים חדשים וחפצים לבשם אותם בתמונת עגל או בתמונה אחרת דומה לה.

הסתכל וראה כי אותם האנשים, המתלהבים מכל ברק חדש של איו אדיאל חדש, לו יהי גם עגל ויוצאים לקראתו בסחול, חהא צונתם לשם הרבר היוחר נאצל והיותר נשגב, יפקירו לשם זה כל מה שיש להם, גם הנופים אשר באוני נשיהם, בניהם ובנותיהם, — אותם האנשים אינם מכשרים וראויים לקבל את הלוחות. הללו שאומרים ע ש ה לנו אלקים בשעה שהאלקים שוכן בקרבם אינם ראויים לקבל הלוחות מעשה אלקים, הכתובים באצבע אלקים. ואחו איש האלקים בלוחות שבידיו, ובשכרון לב, שרק נפשו של איש האלקים יכלה להרגיש, השליכם מתחת להר וישברם...

וקול רעם נורא התפוצץ והרעיד את אוירו של העולם הגדול, שעמד מסוד ותמה, מרעיד ותמה, מה והזו!!!

וקול ד' הרעים בכו: איש האלקים! תמהים הם על הלוחות אשר שברת, יישר כחך ששברת! הסכימה דעתך לדעת. הסחות

הקטנים, קרדצי חמר גושי עפר, הלהוטים אחר כל חדש, אינם מבינים
זאת. דומים הם כי העגל והלוחות יכלים לשמש יחדו. בכל מקום
ובכל שעה שיוצרים עגל, הוא בועט ומפריח את אות הכתב מן
הלוחות והם נפשים כבדים וסומם להשתבר... הנורו איש האלקים
ואבד את העגל מן העולם.

ובשעה שהעגל כבר נהפך לאפר ולא נשאר כל זכר לו, אז,
רק אז, עלה על ההר לעבד לוחות שניות להת לבני ישראל.
(הסודיע" ש. הרע"ג, גליון 23).

ה מ ג י ד.

אל תשיבו ישיבון לא ישיבו לאלה לא יסג בלכות (כיכח כ' ו').
לו איש הלך יות ושקר כזב אמיף לך ליון ודעבר וזיה סאיף
העם הזה. (שם י"א).

קול אומר קרא!

והקול הזה בא מעמקי הלב, מתביון הנפש, הרואה ומרגשת את שפלת הלאם, ירידתו ברוח, את מצבו המשונה והאי בטוח, המתנענע לכל רוח ויורד וסוקע מטה מטה; את השגוי המבהיל, המהפכה האיומה שהתחוללה בבית ישראל, במשך השנים האחרונות. וישא המגיד, והרים את קולו, החוצב להבות אש, וישאג וירעם, על המנהיגים החרשים מקרוב באו, התועים ופתעים אחריהם רבים רבים מבני ובנות ישראל והמוצצים את לשד העניים והאביונים, בכחשם להם לאמר: „זה הדרך לנו בו” ותושעו השועת עולמים.
— דם, מגיד, דם! הם, מגיד, הם... אל תרע ואל תשחית את האידילי הנשגב והגערץ שלנו, סן... שא נא, מגיד, שא נא דבריך על עינים אחרים, עינים יותר נחוצים, והנה דבר ד' כאש צורה בעצמותיו, וישא המגיד, וירם את קולו, ויך בשום לשונו את הצעירים והצעירות, ההולכים אחרי שרירות לבם הרע, ויקרא חסס על ספרי הרומנים, הסמלאים את המה בחן שביופי וביופי שבתן, בהמרה שבתאוה ובתאוה שבהמדה... מלאמי-החבלה המשתחיתים בני ובנות ישראל...

— הם, מגיד, הם! דם, מגיד, דם! לעז אתה מוציא על בני ובנות עם ד'. שא נא, מגיד, שא נא דבריך על עינים יותר נחוצים. ועמד המגיד, וקרא בקול מר על ספרי המינים, על הסופרים הכופרים ועל הפתונים המונים את ישראל לעזוב... את אלוקיו... ונותנים להם אלהים אחרים... עוקים מלכם את האמונה בספרות

העתיקה ומשלישים בקרבם אמונה: בספרות החדשה. פושים אותם
לחמשים מכל, ובאותה שעה למשעבדים לכל...

— דם, בן ימי הבינים, דם! הם, מגיד, חס! לא כימים
הראשונים הימים האלה לבני ישראל, הוסרו חומות הגיטה, גפלה,
נשברו, ועמם יחד גם הדעות הקדומות, הדרכים העקומים, ויתר
הגדרים, הטיגים, שאין בהם ממש. שא נא, מגיד, שא נא דברוך
על ענינים יותר נחוצים,

ועמד המגיד, ונשא את קולו בכח על האופורופסים החדשים,
האסטרופוסים שעמדו מאליהם שוחסי בני הנעורים, שקמו על תינוקות
של בית רבן, ויגד להם דרכי-כסף למו והאחריות הגדולה שהם
לוקחים על עצמם, בהלפיסם אותם בתורות חדשות ותורת ד'
צבאות יכחדו מהם.

— הם, נסוג אחור, חס! דם, מגיד, דם! אל תשמע עוד קולך
ודעתך בדברים השימים רק לנו, מתקני האומה ודורשי טובתה. שא
נא מגיד, שא נא דברוך על ענינים יותר נחוצים,

ועמד המגיד, ונשא את קולו כשופר על מלאי מצות
כרימון... ועומדים לנו כצר על דרך התורה והמצות ועל...
והנה קול רעש גדול, מהומה ומבוכה, מחאות למאות עמות,
נדפסות בלשון שאנחנו לבד שומעים, ובלשון שגם משאינם ב"ב
שומעים... וקרא זה אל זה ואמר ושאל: מי הוא זה האיש העומד
כצר נגד התפתחות האנושית הכללית... —

— והקול אומר קרא! קרא, מגיד, קרא, כשופר הרם קולך
והשב ישראל לאביהם שבשמים.

— ועמד המגיד ושאל: מה אקרא... וענו הצעירים, ואמרו
גם הזקנים: קרא מגיד, קרא ששם בספר תורת ד' או אז ישמעו
כלם לדברך והיה אהוב לכל.

ועמד המגיד, ופתח את פיו, וקרא בספר תורת ד' כאשר
צוהו, ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, לא תאכל כל נבלה וכנה
וצרף, מנה ובאר, את כל האסורים התלוים בזה,

— שסותים, הבליים! אינך מבין, מגיד, אינך מבין את הימים

שאתה חי בהם. ישראל בגולה בין העמים אי אפשר לו להיות מובדל ומפורש מן העם שבקרבו הוא יושב.

ועל־על המגיד, ודסדף המגיד עוד דמים אחדים, ומתח את פיו וקרא: ,זכור את יום השבת לקדשו" והלך ומנה, הלך וצרף, את כל לִיט אבות מלאכות אחת לאחת, קרא ופירש, קרא ובאר. — ששותים, הבליים! אינך מבין, מגיד, אינך מבין את הימים שאתה חי בהם... ישראל בגולה אי אפשר לו היום בכך. דם, מגיד, דם אתה, מגיד, דם

וידם המגיד, ויורד ראשו לארץ, ואנחה גדולה ומרה, התפרצה מעמק לבו הסזוע, ותשמע למרחוק, ותגע גם עד לבות הישרים והתמימים, התרדים לדבר ד' ולחורתו, ויבואו כלם ויביעו לו השתתפות בצער לאמר: אמנם, מגיד, אמנם ההוה רע העתיד מסוכן, המקום ירחסו... וילכו.

או נשא המגיד את עיניו וירא והנה הוא נשאר כמעט יחידי, רק שבליים בודדות לסניו, זעיר שם זעיר שם, וגם אלה, מהם, חסרי אמיצות הלב, מהם, משוללי הרצון; מהם, החסים על כבודם, מהם, החסים על ממונם; ותבך במסתרים נפשו. ,ישב ברד וידום כי גטל עליו"...

(השלם" ש. תרפ"ג, חוברת ל"ה).

והיה לכם לזכרון!

והיה לכם לזכרון. כי יקומו בניכם ובנותיכם, תועי רוח. מני שגוען ובעינים מזרות אימה ותמהון ישאלו: מה אנו? מה חיינו? מה ישותנו? — והרמותם את ידכם והכיתם באגרוף על לבכם והיתה המכה חזקה עד שיתכוז הלב ויודעו נימיו ופרץ נחל דמעה מעיניכם ובכיתם בחשאי על נפש בניכם ובנותיכם כי זרים הם לכם, זרים לנפשם, זרים גם לאחריכם. נפשות מתה מתענעות על פי איזה רוח.

והיה לכם לזכרון. כי יקומו זרים ותבעו מכם ושאלו: אלה פראי חיות — ופרצוף בני אדם להם, — שהורגים ונהרגים, שוחטים ונשחטים, חונקים ונחנקים, שוסכי דם וברם הם נטבעים, אלה מי גדלו? — הברה אל תעבר על דל שפתותיכם וכספתם את קומתכם וכסגודים דם תדמו. רק זכר תזכרו, כי מידכם היתה זאת לכם ולהם, כי נתתם אותם לחסות בצל כנפי אחיכם, שונאיכם, מנדיכם, למנהגיהם התבוננו, למעשיהם למדו והיו עצם לעצמם ובשר לבשרם.

והיה לכם לזכרון. כי תודעו פתאם לקול יריה — ובבתיכם — ומצאתם את בניכם — ובחדר משכבכם — מוטלים מתים ודם רותח שותת מן המצח, מן הפה, או מן הלב ואקדח ביד, או ידי אחרים יכונו להם תליה באמצע הרחוב לקול המון מוחאי כף, בלויית שירת רוצחים, שכורי כעס ומוסתי רצח — דמעה אל תראה בעיניכם ובכשרכם רטט; אף קול אל יעבר, כדמפת האבן תדמו והצדקתם עליכם את הדין, כי הנחתם אותם בדרך המות.

והיה לכם לזכרון. כי תראו אחד מאחיכם מובל לקברות וכדגלים אדמים מוקף ארונו ותחת, יתגדל ויתקדש שמה רבא ישוב לאדמתו להד קול צלצלי האגטרנציונל — קלה אל תצא

מטיכם. כאכלים התאבלו על עצמכם, כי לא חנכתם את הרור כראוי, עזבתם מקור מים חיים ותרדפו אחרי ההבל. בהבל חייתם ובהבל אתם מתים.

והיה לכם לזכרון. כי יקומו בניכם מקרבכם והסכו כל מקדש לבית מחול וברגל גאווה ירמסו — ולעיניכם — את קדש הקדשים ובידים גסות יקרעו כל מחמד עין בלזות שחוק פרוע כשחוק השטן — ושמתם את לבבכם כחלמיש והמתם בקרבכם כל רגש, כל חוש ואת שפתותיכם אל תסמאו לומר: חסאנו, עוינו, כי בזדון ובדעת מסרתם את חנוך בניכם לידי מחנכים כאלו והיו למה שהיו.

והיה לכם לזכרון. כי יקומו יוצאי חלציתם והתיוו את ראש מוכיחיהם, או יעלום בסערה השמימה ואל הסלע ינסצו גם את ראשיכם, — או אז, בשעת גסיסה, האנקו דם ושאו למרום עיניכם ואמרו: יהי רצון שתהא מיתתנו כסרה על כל עונותינו...

אם לא תאמינו — עברו לכם מעבר לגבול וראיתם וידעתם כי כל אלה קרו ויאחיו. והיה לכם לזכרון.

(„דגלנו“ ש. תרפ"ו, חוברת ה').

הרהורים.

עכשו כמעט שאין דנים ומתוכחים על דבר זה, לא מפני שהדעות נשתחו ובאו לידי איזו פשרה; לא ולא, אלא מפני שעלבון אמנות התכופות עוררו רגשות אחרים, רגשות משתפים, ובשעה מרה כזו אין דנים ומתוכחים, אבל לשעכר הרבה אי-נעימות וצער-נפשי גרם ענין זה. באמת אלו ואלו לשם שמים התכוננו, אלא שהללו אמרו: „יקוב הרין את ההר“ וכלל זה נקוט תמיד בידך: „צריך אדם להרחיק את עצמו מן הכעור ומן הדומה לו“ בני אדם הללו תובעים ואינם יודעים מה הם תובעים, מתרעמים ואינם יודעים בשביל מה, ובעלי ההכרה שבהם, שעתירין לעשות פשרה, סכנה לבא אחם בדברים, הפשרה שהם מכונים לה היא שתמסר כלך לרשותם לעת עתה, ולכשימצאו שעת הכשר יעשו הכל על דעתם ורצונם הם, מבלי התחשב אתך כלל וכלל... והללו היו שוענים ואומרים: „לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת“, ואין השד גורא כל כך, גם רחוקים נעשים קרובים בשעה שמקרבים להם ומכל שכן הללו בשעה שעדין נזקקים לנו, על פי רוב ובכל מקום, ובכל המקום נסו אהת מישראל כאלו קים עולם מלא וממה שנציל נציל, וכך נמשך הדבר ימים ושנים, אלה צמדו על דעתם ואלה על דעתם. בין כך וכך ותהום גדול נתהוו בינם לבין אותן בני אדם שבשביעם דנו, שבשביעם התוכחה. וגרל התהום ורחב משנה לסנה, מחודש לחודש, ואם תמצא לומר, גם מיים ליום, והלכו אותן בני אדם ונטפלו לאחרים וכבשו מכום רחב בחיים, וכשהרגישו כי רבים הם לא נזקקו עוד לרבותיהם הקודמים כלל וכלל, לא להם ולא לתורתם. התחילו הללו אומרים, מהוך צער נפשי: ברוך שנתן בהם דעה להפרד מעלינו הגמרי, מעכשו יהיה הכל זקוף על חשבונם הם. הכל ידעו, כי אינהו לחוד ואנן לחוד ואין אחריותם מוסלת

עתה עלינו. והמקרבין ענו לעמתם: חכמים הזהרו בדברכם, ומכש"כ
 בדרכיכם; ולא עוד אלא, שאם אין גדיים אין תישים, ואם אין
 תישים אין צאן. ואם אין צאן אין רועה היכן העולם?... והיו
 מוסיפין וטוענים: אם אין קטנים אין גדולים, ואם אין גדולים אין
 תלמידים, ואם אין תלמידים אין חכמים, ואם אין חכמים אין תורה
 וכו' ואפתנו מה תהא עליה?... ולא נענו לא אלה לאלה ולא אלה
 לאלה, בין כך וכך ובני אדם הללו, כמו שאמור, הלכו ובנו במה
 לעצמם ומנו עליהם רועים אחרים, והאחרים רעו אותם בשדות של
 אחרים ורעו שם והזיקו, מיד נתנה קטרוג גדול והתחילו להרעיש
 שמים וארץ: כיצד בני אדם אלו מעזים פניהם לרדת לרשות
 שאינה שלהם, ונתנה רשות למשחית, וכיון שנתנה רשות למשחית
 שוב אינו מבחין בין צדיק לרשע, בין עובד ד' ללא עבדו, והכל
 נענשים... התחילו הללו צועקים: ואנחנו מה?... ובת קול יצאה
 והכריזה: על שעשו דכן של גערים הפקר, כמו שנאמר, יקומו גא
 הנערים וישחקו לפנינו, וחזק מזה כלום לא בניכם הסו כלום לא
 בני עם אחד ואומה אחת אתמו... והקטרוג היה גדול מאד ואחריו
 באו חיסורין... ובנוהג שבעולם יסורין ממרקים עונותיו של אדם
 ומסיבין לו אחרי כן, וכאן היתה אחרת, הקטרוג ר"ל באקומו עומד;
 ולא עוד אלא, שבכל יום ובכל שעה, טופלים עלינו עונות וסשעים
 שלא ידענו מוצאם. וגדולה נקמת, גדולה ואכזריה ואין לך יום שאין
 קללתו מרבה משל חברו, ורבים הם היסורים, רבים ואיזמים,
 למעלה מכל הסבל, הפצעים פתרחבים ואין נותנים לחבש, הלב
 מלא אנהות ואין נותנים להשמיען, וכשנפתרות מעצמן עתים
 לעמתן בקול צחוק פרוע, צחוק השטן המתעולל בקרבנותיו, בשעה
 שהם מפרכסים מתוך נסיסה. עכשו עומדים אלו ואלו ומצסערים,
 אין דנים ומתוכחים כלל וכלל, כי מי זה ידין, מי זה יתוכח

בשעה מרה ואפלה כוזב אלא שהללו מהרהרין: אלמלא בזקנו
לדעתנו מי יודע בכמה סרעניות ומרעין בישין היינו פוטרים עצמנו,
ואם ח'ו כבר נגזרה גזרה, כמה וכמה נפשות הצלנו, — והללו
מהרהרין: בין כך וכך לא היינו פוטרים את עצמנו מדין זה כאמור
מי נתן למשסה יעקב וישראל לבוזים הלא ד' זו חסאנו לו' וכו'
ובזמן שישראל עושים רצונו של מקום אין כל אומה ולשון יכולים
לשלט בהם.

(„חאוריע" ש. תרע"א, גליון 33).

פ ר ו ר י ם .

א נ ש י ם ז מ ע ש י ם .

א . המחלוקת.

באמת מחלוקת ישנה היא. הוקנים מספרים, כי גם בימיהם היתה מחלוקת באותו ענין, אלא שנפקא-מינה יש בדבר: אז היו הם הגרדפים וזקנים מהם הרודפים, והיום — טמש ההשך... הם היו אומרים: „מוסב להמעיס בקמח ובלבד שירבו בתורה ועבודה“, והזקנים שבדור ההוא אמרו: „אין משגיחין בקמח כלל: העיקר להרבות בתורה, ומאן דיהב חיי יהב מזוני“. והיום הזקנים כבר חסצים בפשרה ומבקשים גם קמח גם תורה, שוה בשוה, והצעירים עומדים לטוענים: לא קמח ולא תורה, לא עבודה ולא מעשים טובים, אין דרוש כלל, העיקר לבטל את המקובל ולברא איוה ענין חדש, וכל הימים, לרבות גם הלילות, הם עוסקים בחדושים ומיגעים את מוחם בנסתר, בדברים שאינם נאמרים ונשמעים בגלוי משום חטאים שחייבים עליהם מכות-פרדות, מלקות, מיתה וכדומה.

— והצחורים מה תהא עליהם? — ירעו עד שיסתאבו.

— והתורה מה תהא עליה? — תהא מונחת בקרן זוית.

— והתבל מה תהא עליה? — תתהפך והיתה לתהו ובהו,

כמו קודם יצירתה. ואז תתחדש ותברא תבל אחרת, על יסודות הזקים ומוצקים, לפי רוח הזמן ורוחנו וטעמנו אנני. תשובות כאלה תשמע על שאלותיך. ואם אססניס אתה, בעל עצבים גרנשים, והנצוץ היהודי מתלהב בך ואינך מודה, לדבריהם והנך מרים קול צוחה, אז יסתמו את פיך, לא באותות ובסופתים, כי אם בטוראים גדולים... ואומרים עליך, כי אתה הוא הכופר בכל, נעדר — הרגשה,

עור, הרש, שרוצה להחזיר אחורנית את גלגל-החמה, להפך את העולם לתהו ובהו, והגך פשוט בחזקת סכנה...

ב. מה העבודה הזאת לכם?

מבין אנכי מסירת-נפש, שמתן שכרה בצדה או לאחר זמן, לעתיד לבוא, ישנם אנשים שמעמידים את עצמם בסכנה, משקיעים אונם והונם בעסקים, ופרותיהם הם אוכלים לאתר כמה שנים; ויש, שאדם סועה ואומר כי ירויח באיזה עסק, הרבה או פחות, ולסוף הוא מפסיד כל אשר לו ומאבד גם הון אחרים. הוא אמר, כי ירויח, כל העולם אומר כך, אלא שחשב וטעה. אולם להשקיע את הממון ולסכן גם את הנפש בדבר שאין אף צל ספק של ריוח, לא לאתגר ולא לאתר זמן, עד ימות המשיח, בדבר שהוא ברור ומחלט, כמו שתי פעמים שתיים שהן ארבע, כי הוא כלו הפסד, שהדמים ילכו לאבוד ולא יהא אף דורש ומבקש, אף אין משמיע אנחה קשה; ולא עוד אלא להפקיר גם נשמות כל האחים והאחיות, כל נפשות ונשמות המשפחה כולה, שהיא מתגודת בגוד גמור לעסקים וחלומות כאלה — ענין כזה — קשה לאדם פשוט כמוני להשיגו, ואם תמצא לומר עשה נעשה וגם יכל נזכר, וראינו בכל הטוב אשר ימצא העם הזה... כי הלא כן כהוב בספר תולדות העמים — אף אני אשיב סן ההססוריא, מה שכבר היה לעולמים; מעשה בשני תינוקות, אחד מצרי ואחד עברי, כשהיו מבכין את המצרי היה עונה גם העברי ממקום מצונו, מאחורי התנור והכירים, והתחיל לבכות גם הוא, ויבכו שניהם יחדו, המצרי והעברי. הלא כך דרכם של תינוקות. לעשות העויות משונות על כל ובשביל כל, לתאב ולחמד כל מה שהעין רואה והאוזן שומעת, ואם אין נותנים למו, מיד הם בוכים. מה היה סופו של המצרי איני יודע, אפשר כי פיסו אותו בממתקים ומעדנים, בצעצועים יפים או דשו את בשרו בשבטים והשתיקוהו, בבירור איני יודע. אבל סופו של העברי, ההו עוד עתה עוברת רעדה בכל אברי לזכרו. צח

למלאכי חבלה — כאלה היו גם לפנים — לקחו את התינוק,
משוט משדי אמו, והשליכוהו ב... בנהר...

ג. שניהם צדיקים.

באמת הצדק את שניהם, אלא שכל אחד משתרל להבלים
צדקתו הוא ולתלות את הקולר בצואר רעהו, כל אחד איננו רוצה
להכיר באשמתו ובהתרשלותו.

הוא, כבעל הבית הגון, עומד וצועק, כי הרב הוא האשם בכל
ושופך כל חמתו עליו, על שאיננו מכלה הקוצים מן הכרם. הוא
היה יכל וצריך לנדותם, לכלותם ולחשמידם מתחת שמי ד'. יש לו
היכלת ואין לו הרצון, מסתמא נוחא לו. אביו ג' ע' לא כך היה,
הוא היה רב כדבצי, ממש כלו גשמה. געצמו הסתפק בקב-חרובין
מערב-שבת לערב-שבת. העקר היה אצלו היהדות, התורה העבודה,
בימיו לא פססה המינות כל כך. וזה, מה הוא יודע רק לקבל
שכירות, להיות כאציל.

הצדק אתו.

והרב עומד וטוען: לא כי, אלא אתה אשם בכל, אתה הבאת
את המשחית אל העיר, אתה הרעלת את כל בני העיר והנך חייב
באחריותם ושמירחם; אתה היית צריך לבער את הרע מכיתך, לגלות
צערך ברבים ולאמר: בני זה סורר וסורה, להזהיר את הרפים שלא
יכשלו בו, שלא להגית את המנפה למרוץ הלאה. אביך עליו השלום
הוא היה יהודי כדבצי וכשהחלות אתה, בימי נעורייך, לסור מן
הדרך, מיד מתח אותך על הספסל פמרהסיא. לקח שוט בידו והיה
אומר ומונה: על חטא שחטאת בזלזול הורים ומורים אחת, אחת
ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש וכו' וכו' והיה תוזר ואומר על
חטא... ותוזר ומונה... וירא העם וינגעו ממך ויזהידו את בניהם
ובני בניהם מהתחבר אתך, ואף אתה סוף סוף חזרת בתשובה והנך
יהודי.

גם הוא צדיק. שניהם צדיקים.

ד. הרגש והנמוס.

הרגש והנמוס.

אחרים אומרים כי אינם יכולים לדור בכפיפה אחת, בזמן אחד, אלא כזוה נופל זה קם, וכזוה קם זה נופל, ומביאים ראיה לדבריהם מן המציאות. היו ימים והרגש היה יסוד גדול בחיינו, והנמוס רק טפל לו, ואז אמרו: „במקום שיש חלול השם אין חולקים כבוד לרב“. נשיא כי יחטא והעמידוהו למשפט, כי המשפט לא לקים הוא, והתורה לא המדינה בין חכם להדיוט. תורה אחת לכל בני ישראל. הרגש התגבר ויקרא למשפט ולכן עמדה הדת בתקפה. והיום, בדורנו זה, כשהתחילו להיות מנומסים, מיד נפסק הרגש ועל כל דבר ודבר מן התועבות שנעשים לעינינו, הננו משיבים: „לא מן הנמוס להתערב בענינים זרים, ילך לו כל איש בשם אלוֹקיו“. ואני — צריך להודות — חולק על זה ואומר, כי הרגש והנמוס היו והיום כמו לפני כן היום וכל אחד תופס לו מקום מסוים בחיים, אלא שהחליפו מקומותיהם. לפני היה הרגש בלב העברי הדתי והנמוס בלכות העברים המגוהצים האירופיים. והיום משתמשים העברים הדתיים בנמוס יותר מדאי, והעברים האירופיים וכל הצעירים למיניהם — בהרגש.

ולכן רבו חללי ישראל.

אבל עד מתי?

(„חפ"ס" ש. תרפ"ח, חוברת י"א).

ספורים וציורים

ו. ספור המעשה.

ז. הוי מולי הרע.

ח. חרף.

ספור המעשה.

ואנקא' זה, שאני טרבר בו הפעם, נר בשכנותי, או יותר מדויק, אני נרתי בשכנותו. הוא כמו שמטפירים, היה בן גדולים ואביו השאיר לו בירושה מטמון גדול, מלבד עידות וכפרים, שדות ויערים, אגמים וימים וכל מה שהפה יכל לרבר, דרכו היה לפעמים לינות, לשוק, לבעט ולהניק בכל מה שאפשר ובכל מקום שאפשר. ביתר כלה חסותו בנ, ילדי החדר, ילדי היהודים, כשהיינו מעינים, לפעמים, להוציא את חסמנו מחוץ לעיר, על יד הננים והמרדסים. אח ואנקא זה ידעתי מרחוק, אהבה ורעות לא הייתי גוהג בה. כי באסה מה לצער כמוני, שהולך החדרה ולומד שלשה ארבעה דפים גמרא בשבוע ועושה מה שה' ואנשים טובים אומרים—ולא יזה ואנקא ולהיפך, לא באתי אלו בשום תגרה. אני לא הייתי מתערב בעסקיו, והוא, על פי רוב, העליט עין גם פעסקי. ואדרבא, כשהייתי אומר לו שלום החניר לי שלום. וככה היה הדבר נמשך, בודאי, ימים רבים, לולא החבר החדש שנכנס לחדרנו. הברנו זה התנגג ממש בגדול, כמושב בדעת שלכל מעשיו יש ערך מיוחד. האנכיות שלו חיתה בולטת על כל צער, הוא היה אפרו, לא נכראה ההכנעה והעברות אלא לבעושים ולרקובים, אדם בריא צריך להיות בן הוריק'. יותרו ימיו של זה שמתר', חפץ אתה לנצח לך והתעקש' כך היה בסיף לנו מוסר יום יום, וחשבונות רבים חיה להברנו זה עם ואנקא, הנחמנו של זה לא מצאה הן בעיניו ותמיד היה בא בטענה, מדוע לכל היודים נבובי הראש, סתומי המוח, הוא מתיר להתהלך חוץ לעיר, בכפריו, בשדותיו, ביעריו, כתצרותיו ולגו ה'עלויים' ילדי החדר, ילדי היהודים, אין אותה חרשות, אכותינו אנו — היה טוען ואומר — הנם פעלי בתים הגונים, אמידים, יש להם מעט במוטבנים, מעט במחורה, גותנים גדבה בעין יסה. בין

מעט, מיד בגש הוא נאמר: „הרי שוטה שבעולכנו אני אומר לך כי קולך ערב ונעים, אדרבה מזה סוף, השמיץ קול וראית כי תנך, ששוט, פועל גבורות“. מיד נתניסתי לו ונכנסתי אל תוך החבורה, אף הוא הזדקף מלא קומתו כמנצח בנינות ואמר: נו, ילדים, שירו „שירה חדשה שבחו באולים“ אני, ברחה ויצע, משים ידי על סי, בכדי שלא ישמע קולי הצרוד והנני נגור אחרי המקלה ששרה בהתלהבות של ילדים, שירה חדשה שבחו באולים ופתאום... מקלות ושבטים יורדים על גוי הצנום, על פני, על ידי, על רגלי, על ערפי, על כל גופי, גם דחיסות, צביטות וצרימות לא חסרו לי. ואנקא זה, כנראה, הרגיש בהכנופיא שלנו והיה נוסר לנו איבה מיום שנודע לו כי מבקרים אנו את הנגתו ומערערים עליו. מי גלה רז זה לואנקא אין ידוע, יש אומרים כי משלנו הם...

כשאני לעצמי הנני מסופק בדבר. איך אפשר הדבר נערים שכמונו, הולכים בחדר אחד, לומדים פתוך ספר אחד, ילכו ויגלו סוד זה?... איך שיהיה והוא בא ועשה בנו נקמות בדולות. כלנו יצאנו אז בשן ועין, מלבד החבר-המנהיג שלנו, שכנראה הצליחה מיוחדת לנו, אף צביטה אחת לא קבל. מהיר הוא, זהיר הוא והסתתר תחת אחד הסבכים ולא נפגע ואדרבה בחשאי מתלחשים כי התיחסותו של ואנקא אליו לא כל כך רע... אני איני מאמין להם. שוב אירע מעשה בל"ג בעומר, סדרכם של ילדי החדר לצאת היערה לשחק בקשתות של עץ וברמזים עשויים משבטים ארוכים. שלשים יום קודם ל"ג בעומר כבר התחיל החבר-המנהיג שלנו לעמד את ידינו למסך בקשת, לירות בחצים והיה מרוז אותנו להיות נכונים ליום הזה. פעלים ממשיים הרבה — כך ספר לנו — נעשו לפנינו ביום זה ובודאי גם היום יעטו מעשים רבים ונבה את ואנקא שוק על ירך, וכשהגיע „ל"ג בעומר“ היינו כלנו מיכנים ומזומנים אהוים בכל מיני כלי זין שלנו. בהתלהבות ילדותית ובבטחון גמור יצאנו היערה. אך עיד לא הספיקה לנו השעה לתשתעשע מעט וכרמות ואנקא נראה לי כרהוק... איוה פחד נפל עלי ואני מתחיל לצעוק בקול: הוי, הוי, ואנקא הולך, ואנקא הולך, גוסס, ילדים,

מעט, מיד נגש הוא ואמר: „הוי שוטה שבְּעוֹלָמְךָ! אני אומר לְךָ כי קוֹלְךָ ערב ונעים, אדוּבָה סְבֵה פִיךָ, הַשְׁמִיעַ קוֹל וראית כי הנך, פשוט, פועל גבורות“. מיד נתפסתי לו ונכנסתי אל תוך החבורה, אף הוא הזדקף מלא קומתו כמנצח בנגינות ואמר: „זו, ילדים, שירי, שירה חדשה שבתו גאולים!“ אני, כרתת וזיע, משים ידי על פי, בכדי שלא ישמע קולי הצרוד והנני נברר אחרי המקהלה ששרה בהתלהבות של ילדים, שירה חדשה שבתו גאולים! וטחאום... מקלוח ושבטים יורדים על גוי הצנום. על פני, על ידי, על רגלי, על ערפי, על כל גוסי, גם דחופות, צביטות וצרימות לא חסרו לי. ואנקא זה, כנראה, הרגיש בהכנופיא שלנו והיה נוטר לנו איבה מיום שנודע לו כי מבקרים אנו את הנהגתו ומערערים עליו, כי גלה רז זה לְאֻנְקָא אֵין יוֹזֵעַ, יש אומרים כי משלנו הם...

כשאני לעצמי הנני מסופק בדבר. איך אפשר הוברז נערים שכמונו, הולכים בחדר אחר, ליסודים מתוך ספר אחד, ילכו ויגלו סוד זה?... איך שיהיה והוא בא ועשה בנו נקמות גדולות. כלנו יצאנו אז בסך ועין, מלבד התבר-המנהיג שלנו, שכנראה הצליחה מיוחדת לו, אף צביטה אחת לא קבל, מהיל הוא, זהיר הוא והסתתר החת אחד הסבכים ולא נפגע ואדרבה בחשאי מתלחשים כי התיחסותו של ואנקא אלי לא כל כך רע... אני איני מאמין להם. שוב אירע מעשה בל"ג בעומר, שדרכם של ילדי החדר לצאת היערה לשחק בקשתות של עץ וברמחים עשויים משבטים ארוכים. שלשים יום קודם ל"ג בעומר כבר התחיל החבר-המנהיג שלנו ללמד את ידיו למסך בקשת, לירות בהצים והיה מורז אותנו להיות נכונים ליום הזה. פעלים ממשיים הרבה — כך ספר לנו — נעשו לפנינו ביום זה ובודאי גם היום יעשו מעשים רבים ונכה את ואנקא שוק על ירך, וכשהגיע ל"ג בעומר היינו כלנו מוכנים ופזומנים אחוזים בכל מיני כלי זין שלנו, בהתלהבות ילדותית ובבטחון גמור יצאנו היערה. אך עיר לא הספיקה לנו השעה לחשתעשע מעט וכדמות ואנקא נראה לי מרחוק... איות פחד נפל עלי ואני סתתיר לצעוק בקולי: הוי, הוי, ואנקא הולך, ואנקא הולך, גומן, ילדים,

גוסן והחבר המנהיג-שלנו מתחיל להתמרמר ולהתרגז עלי ואומר:
היי, שתי, חניק מעופש! אדרבא יגש נא אלינו ונעשה גל של
עצמות, ועד שאנו מתוכחים זה עם זה אם להחקיםם נגדו או
לברוח — והנה זאנקא פה — — — — —

כשהביאני הביתה הייתי כמעט נוטה לכות, כל עוד שהנשמה
בקרבי, ולמים בשירדתי מעל מטתי ספרו לי, כי כל התכרים יצאו
מהמשהק הזה שבורי יד, שבורי רגל, רצוצים, מרוסים, מעוכים,
ומרוסקים ולבים נתנו; לא ידע השעם זאנקא רחם ויגני על יפין
ועל שמאל, חבל, חבל, חברים טובים היו, ממש „עלויים“, בודאי
היו במשך הימים לאנשים מפורסמים אלמלא נכנסו בס רוח שטות
להלות אל החבר-המנהיג שלנו ובאביב ימיהם מצאו קברם. חבל,
חבל, חבל... והוא החבר-המנהיג שלנו, סלא גדול, כאן כן עתה לא
נמוע אף במשהו. כמעט שקבלתי עליו בגדר להנור מחברני זה
ולבלי הכנס אתו בשום שיחה; אבל מעשי שסן גרמו ועוד השעם
נפעתי, ומעשה שהיה כך היה: באחד משבתות הקיץ כשאבא ישן
שנת הצהרים — כך זרכו של אבא, תמיד בשעה שבטלים אנו מן
ה'מודים ואנו נזקקים לשמירה ולהשנוח מעולה, הולך לו לישון
עושה את עצמו כלא יודע — יצאתי מביתי, והנה הוא לקראתי,
מיד נגדתי אחריו כמעט בלי הרגשה, מין קסם מושך היה לו, דיה
היתה קריצה אחת בעיניו, מבט אחד של חן, והגך סוליה וכוהל לו
על העבר ומתרצה להיות לו עבד כמות גם להבא, יצאנו את
העיר ומצאנו שם רבים מחבריני, והיתה דעתו של חברנו זה
נוחה עליו והתחיל לומר בקול: „עורה, עורה, עורה! —
נגון זה נתקבל או בהרבה קהלות, וכך דרכו של אותו נגון: נער
אחד עומד בתוך וקורא איזה פזמון, וכל הנערים עונים במקלה,
עורה, עורה! שתי פעמים או יותר. סנגן גדול לא הייתי, כאמור,
אלא שבשעת חדות שאני, ונתחברתי גם אני אל הסקהלה והוא,
החבר-המנהיג שלנו, כשראה אותנו מוכנים ומזומנים לפצות פה, עמד
יקרא איזה פזמון בהתלהבות גולה ובמסירות גשש ממש, ואף אנו,

בהתלהבות כמותו, עונים בקול: עורה, עורה, עורה! עורה! ותבקע
הארץ לקילנו, וקילנו נשמע עד למרחוק. נו, שמע ואנקא ובא,
וכדרכו תמיד, לא בידים ריקות, הוא הביא אתו הכלי זין שלו —

ענה מודה אני לר' על שאני הי, מעשה נסים היו, כולם
אמרו נושא לחיי, אמנם רגלי אחת קטועה, ותגני כולי כחרם
הנשבר, רק צל אדם, אבל אני חי ועל קברי חברי כבר עלו
עשבים... וטופו של הברנו המנהיג סמיר ונעלם, אחרים אמרים כי
נפגע ומה. ויש אמרים כי מחנורר הוא עתה בערים אחרות וכקהיל
קהלוח ודורש ברבים...

ומספר אני לכם כל המעשיות הללו, למען הדעו ושטתם
על לבנם ועל לבב בניכם ובנותיכם בשעה שהם הולכים ליען,
למען ינחו בשלום על משכבותם ולא יהלמו חלומות רעים
והרהורים רעים.

(המורה"ש ח"ט, גליון 8)

הוי מזלי המר!

היסורים שגורם לי אי-אפשר כלל לתאר ולצייר—כך התחילה לסתך לפני את מרי שיחה ולתאר לפני את צרותיה הגדולות המעיקות על לבה כאבן מעמסה — מה שיך לומר? יסורים ליסורים אינם דימימן הוא הסיח דעתו ממנו לגמרי, עמני בכלל ומבני בפרט, כאלו אני לא אשתו והוא איננו בנו. הבריות, כל ימיהם ושנותיהם הם צמקים ראשם ורובם אך ורק בבית, יודעים הם בשביל מה ומי הם חיים, והוא הפקיר אותנו, אין לו בעולמו אלא, הקלוניקים" שלו, מריחי הטבק ומטפהותיהם האדמות. קשה למצא דוגמתו בימינו אלה, בריה משונה, לכל העולם כלו הוא נוח, חביב, רצוי, פשוט סכריה, הכל משתבחים ומתברכים בו, איש בלא מרה, רק לי ולבני הרג, פשוט, נולד, רוצח, אכזר, ארי טורףן במה שנוגע לי, מילא הייתי באמת כבר מוחלת לו, אמנם קשה, קשה מאד להיות עם בר נש שכמותו, שעושה אותי מדרס לרגליו ומולול בי כאדם שמתולול בשפתו הכנענית; אבל מה לעשותי מזלי, כודאי שמזלי המר, גרם לי שאבוא לידי כך, אבל בני, אוי לי ואוי לשנותי שזמיתי לכך, שיהא מטולסל גע וגר עם הברות של שודדים, רוצחים, על דבר זה לא אספח לו לעולם, לו היה לו אבא, כמו אצל הבריות כודאי שלא היה בא לידי כך, היה מלמד אותו גמטס ומדות טובות, היה מראה לו הדרך הישרה ומקרבנו בחבה וברחמים רבים, כאבא, אבל הוא, השלים מזלי שלי, היה תמיד דותמו בשתי ידיו, אם היה מולול בגטילת ידים היה מרעיש עולמות וגוער בו בגיפסה ודוקא בפני הבריות; אם לא היה נזהר בהנחת תסלין היה משים אותו כעפרא דארעא וחובטו במקל עד שהדם היה שותת, כאלו כל העולם כלו צריכים להיות יראים ושלמים ומרדקים במצות, כלום היה העולם הרב אם שלמה—לה שלי לא הקסיד כל כך בגטילת

ידים ובהנחת תפלין, והיא רחום יכפר עון" היה אחי תמיד אומר
 ולעולם היה אדם. לא כך? אבל, שלי" לא חסך לדעת מזה
 ותמיד היה מתעקש ואי אפשר היה להניחו מדעתו אף
 במשנה. היום — היה אומר — לא יטול ידיו, למחר לא יניח
 תפלין ולמחרתיים יחלל את השבת ויאמר, כי אין אלקים בארץ
 וחכל מותר והכל שרוי, וסופו ללסטם את הבריות, להתערב עם
 שונים ולהטלה אל ארץ גזירה. נו, האכ עקשן גם הן עקשן שניהם
 היו מתעקשים ולא הסצו לותר, הקטנות והמריכות היו הולכות
 ונשנות סיום ליום, ולמי אויז למי אבויז לאמא, כא"ו אבוי האשמה
 כמה שהוא סגור תמיד ב"הקלויז" וב"הקלויזניקים" שלו ואינו יודע
 כיצד מלמדים ומדריכים את הבנים בימינו אלה, והיה שופך קיתון
 של בוז וחרפות על ראשו, פניו היו מתארמין מפנשה ולבי היה
 מתקע מצעד. כל זמן שהיה בני נער עוד עלה בידי, לפעמים,
 לתוך ולטשר בינו ובין הקריו שלי, ולמרים היה שומע לי, אבל
 מכיון שגדל, התיצב ברשות עצמו ולא היה נזקק לי כלל וכלל
 ובעם גם בי גם באבא בריש גלי. הוא התיאש סמנו לגמרי ופסק
 לדבר עמו, והשה לעולה נעשיתי אני, והסב לי יסורי-מות במרה
 מרובה כל כך, עד שהחיים היו עלי למשא, כמש דם התמצית שלי
 מצץ כיון עסים זככה הייתי הולכת ומתנונה, מתקמטת ומתכווצת
 ועסדתי כחושה, דלה ורזה, לא נשאר עלי בלתי עור ועצמות, כמו
 שאני עתה לעיניך, הגוף אינו שלי והנשמת אינה שלי — כלום כך
 הייתי נראית לפניכם דומה הייתי, ב"ה, לבריות, גבירה כבודה,
 חכרה חשובה בכל התכרות, גבאית ג, מלגוט ערומיסי, כטבור אמה,
 שלהיות גבאית זהו דבר קטן? בסתילה מכבודך, אינך אלא טועה.
 תמיד יש לי עם קצונים מזהמים ומנולים, בל יעשנוי ד' על
 גיבי שפתי. הקצונים זהו עם גזוי ושפל, על כבוד הבריות אינם
 חסים, תמיד הם מכאיבים ועוקצים את בשרך, תמיד הם באים
 בטענות ותביעות, לא יתנו לך מנוח לא כיום ולא כלילה, לא בכקר
 ולא בערב, כא"ו לא גבראת בעולם, לא לאכול ולא לשותות לא
 לטייל, ולא להנות מזיו העולם, אלא בשבילסך תמיד הנך

פעם אחת היה מעשה ואני התכוונתי ללכת אל התיאטרון ובני זה עומד על ימיני ומאיץ בי: כבר עשיתי את ראשי ועמדתי מקושטת בכל הקסומין וההידורין כראוי לגבירה וחשובה; באמת אין דרבי להתקטט ולהתהדר, הלא לא עלמה צעירה אנכי, אבל כלום אפשר להשחיר את האגים נגד הבדיות? כלום גרועה אנכי משכנהו יעוסף הגבירה, שתישרת לה שלימה הרשה לכל. סזון, וסזון" ומבקרת את התיאטרונים כמעט פעם בכל שבוע, כלום גרועה אנכי ממנהל מי שאינו יודע אותה, אומר, באמת, כי השם יודע מי היא, אבל אני הלא בכירה אתה היסב, ויודעת פכמה עמל וצער עליה להזריה להשיאה לאיש? כל הצעירים ידקו, פשוט, בסגיה, ועתה מתראה היא כאילו, פרינצעסין": מבקרת את התיאטרון. סבנות על הפגנר, בלי תיאסור ובלי פסגנר קשה לה להיות על פני האדמה, ומה חסר לה עוד? רק לרקד עם כלאך הרומחה והמגול שלה, סלכאורה היה צעיר מנובם משתטה ומשתגע אף הוא כמותה. מלוה אותה על כל צעד ושעל, מפור עליה כסף באשר, מוקיר אותה כיום השבת, מציאה גדולה מצא: יש כאן אחרי מי לרדף... לך אמר שלי, למשל, כי ילנה אותי לתיאטרון ושמצת בפיו דבר, אשר לא תמצא את הדלת בקיצור, אני עומרת סובנה לצאת, והתכשית שלי עומד על ירי ודוחק את השעה, והנה סיעה גדולה של קבצנים מכל הפסוסים: נבן זגור, סומא זגור, רברביא עם זעיריא, טפלא ונשיא מתפרצים הניתה בכיית ויללות. גסענות ומענות מקוננות בקול ותובעות: זה בגד וזו געל זה מעיל וזו כתנת לעורה, הכלל, תני! הלא גבאית את, ותובעות בחזקה, כאלו את חיבת להם. אני עומדת כעל גחלים, מפצירה בהם צרחמים: באו מחר ונתישב בדבר, והם לא ינוצו ולא יזעו ממקומם, דבר אל העצים ואל האבנים, הם עושים את שלהם בוכים ומיללים בדמעות ממש כתינוקות, ובני זה עומד על ידי מושך בשדול, מסיח בחשאי איזה דברים. ופתאום הצטחק בקול גדול ה ה ה... פני מתאדמך מבושה וכלימה ודעתי נטרית. מה לעשות? מסיבה אני את הדבר כלפי צנין אחר, לוקחת

אני את הצחוק על חשבוני ואומרת: אם שמלתי אינה יפה כל כך צריך לצחוק? הלא אמא אנכי ורוחמתי אל האולם, אבל הוא לא יטוש ממקומו, מעיז פניו ומשיב לי במתינות: האם לא הצחוק הוא אנשים גדולים עובדים ובוכים כתינוקות, מעזים פניהם ומקוננים! דעתי נטרדה, עמדתי כסבולבלה וכבשתי את פני בקרקע... בצוטה שעה מוטב היה לי לרדת חיים שאילת, מהבים בפני הבריות הללו, והקמצנים הללו. שבתחלה לא וזו ממקוטס, נשמטו אחד אחד. בלב קרוע ומרתח עזבתי את הבית, והתכשיט שלי, כאלו לא קרה דבר, נגדד אחרי. אצל הבריות כשיארע מאורע כזו מספרים לאבא והוא מלמד את הבן דרך ארץ, מסביר לו מה זה אמא, ואיך צריך אדם לנהוג כבוד באמא, אבל, שלי עוד מתענג ומתענד ממאורעות באלה, משיב ואומר: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, אהובים עליך תהתולים ותהתלוצצות. הקרקסאות והתאטראות הן לך סגן המוכן בביתך, ודי... ולכשיחמם בו לבו ומתחיל להסיף לו מוסר, הוא בא מתוך מוסרו לירי חביטה בהקל, לירי צביכות וצרימות ועוד... מוטב לי לסבל בעצמי מלסער לו בקיצור, אני והתכשיט שלי יושבים לנו בתיאטרון בשופה מיוחדת, מבייבי ושומעים ומבינים לחזיון. חפתי כבר לשכח, סוף סוף הלא אמא אנכי ולב אמא בלא תסיר רחמים, מוחלת אני לו על הנער שהסב לי חזיון נפלא הציגו באמנות נפלאה, האדתיכסים היו מהמפורסמים: מופחים, גאונים. והתיאטרון היה מלא מסה לפת, מחיר הכרטיסים עלה למעלה ראש. מחבונן אני אל בני והנחו שקוע כלו בחזיון, איבנו מסיר אף רגע את עיניו מהבמה יש לו הכנה מיוחדת ב"קונסט", יודע היא איזו היא אמנות אמיתית ואיזו מניפת. נו, שמחה אני על זה: יש לי בן שנה עם הבריותו כשהגיע זמן ההמסקה. הרגשתי בו שהוא מתחיל להשתמש בפני, אני לוחשת באוזני ואומרת: מילומן, כך לא גאה, כך לא יאה לעזוב את אמא לכדה מה יאמרו הבריות? והוא, דבר אל העצים ואל האבנים, משתמש לו הולך ומתקרב אל הפמליא של מעלה. לנער עליו על זה אינו מן הנמוס, כלום כאבא שלו אנכי, שאלבין פניו ברביטו... מתבוננת אנכי

היסב, והנה הוא ואיוו, פריצה*, פריצה ממש, יושבים ומשיחים יחד, כמכירים טובים מלכת, באותה שעה לא ידעתי מה לעשות. אם לשמח או להצטער, הפריצה היא אמנם יפה ומנומסת - מקושטת בכל הקישוטין וההידורין, משובש אצילה, אבל מי היא, ואיך בא הוא לה והיא לזו? עודני תושבת כך וכך, והנה, שומעת אנכי מאחרי, מתלחשים ואומרים: רברים כאלה אינם נקנים בתנם ועולים ברמים מרובים, ומרמזים באצבע על בני הארתססיות הללו, מוסיפים להתלחש, פקרות הנה ויודעות לצוד ברשתך את קלי הדעת ולהציגם ככלי דיק, מה שיש זה לבני, לא הבינתי ברגע זה, רק הרגשתי את עצמי לא בסוב, ואשוב הביתה.

השעה היתה כבר שעה מאחרת. לטחרת, מול טובו הילד איננו והעיר בטרוקתה, הכל מראים באצבע, השונאים הרימו ראש, הללו אומרים, נסע להתנצר והללו — כי ברוח עם איוו, גויה גם הריק את האוצר, ושישים אתרים, המאמינים לכל דבר, התחילו לבא עם, שלי" בהשבון, ומנישים לו שטרותיהם. בקצור המצב היה מתוק בזפת, ובאבת, לא רבים ולא יערי, מקרה רגיל היה פה: הפריצה הלזו, ששוחחה אמש עם בני, היתה ארתססית ובני זה, כנראה, היתה לו הכרות אתה מה יש כאן להתפלאו בני הוא יפה להלל: בחור כאדונים, תלחליו עשויות לו בסעם, פניו מאירים לשמש, גבה קומה, ומדבר לועזית כגוי גמור. הרגישו שניהם כבוד זה לזה, היא לה והיא לו, והיום יצאה מכאן לעיר אחרת והלך אף הוא ללוחה, סוף סוף עלמה לא פשוטה היא, ארתססית מפורסמת, עובדת כל ימיה לשם האמנות ובני יודע להוקיר את האמנים והאמנות והלך ללוחה, ומה בכך?

בכמה עלתה לו הלוויה זו איני יודעת, אין דרכי לתחב את חטמי בעסקי המסון של אישי, אני רק את שלי דורשת, אבל הוא הקפריז שלי, הרעים ממש שמים וארץ: גולנית, רצחנית, גמש שפלה, בהמה בצורת סוס, הדיוכה, גסה. המבטאים האלה לא מסקו מפני ימים רבים אחרי כן, ועילמי חשך בעדי, כאלו אנכי האשמה, שהסיוח דעמו ממנו ולא למדו דרך ארץ ומדות טובות לתותו שיה

עם הבריות, רגילה הייתי, ברוך השם, שיהא מולול בכבודי ושיהא שוטף עלי קתון של בוז וחזפות למיום דעתי אותו, הוא רצה לעשות ממני יהודיה פתיה, שאין לה בעולמה אלא „הצאה וראינה“ ומתחנותיה של שרה צת טובים“ „אבל לא פה המקום“, אמרתי לו. סיד התחילו קטטות ומריבות ולא חסר ממני הרפות וגדושים, וכך היה הדבר במשך ימים רבים, אנכי עמדתי בשלי והוא בשלוי, הגוף וגוף, התקצף והתרגו, אבל לפומנים כאלה לא חסיתי כלל. חשבתי, כי יצא מדעתו... ניכר היה, כי אמנם, הגדיש בני את הסאה ולקח לו להוצאות איזה זהובים יתרים... וג, ובשביע זה בדאי להשתטח על הקרקע ולמותו אני, יש לי סבע אחר לגמרי, על הממון איני הסה כלל, הגוף, והי ענין אחר, על זה הייתי באמת מצטערת ודואגת, עד שנודע לי כי חי הוא, ואין כאן לא דבים ולא יער, לא „גויה“ ולא שמה, אלא מעשה שטות של עצם בלתי מסתח כל צרכו... כל זה היה מודאי נשכח ברוב הימים, והכל היה שב להיות כמו שהיה, לולא צרה יותר גדולה שבאה לוקא ממקום אחר.

שמע נא זאמורה.

אנדרי איבנוביטך שוטר החבל נהיה בימים האחרונים מקורב גדול אצלנו, ממש בן ביה, והייתי משיחה אתו לפרקים איו שעה ונעשה לנו מבר טוב, „הקשריו שלי“, שכל מה שאני עושה אינו מוצא חן בעיניו, התחיל לצערני ולדקור אותי בכלונסאות של צדל, והיה טוען ואומר, מה לך ולאנדרי שתקרבי אותו כל כך יבקש לו הכרות אצל איבן וסטיסן, ואנחנו נבקש לנו ידירות אצל בני ברייתנו. מבקריו התדירים, היה סוסיף, לא הצא לך כל טובה, והלואי שלא יעשה לך רעה. בני אדם הללו אינם מתקרבין לו לאדם אלא בשעת הנאתן, ואינם עומדים לו בשעת דחקו. מסך וכך היה טוען ואומר כל שעה ושעה, אנכי, כמוכן, שחקתי לו ולחלוטותיו והייתי עושה כפי מה שמבינה אנכי, והנה, שמע נא, אנדרי זה התל להתרעם על בני, לא ישרו דרכיו בעיניו והיה מפלמל לפרקים, כי ירא הוא מן יפול בידים לא טובות. הסררושים בימינו אלה, היה אוטר, מביטים בעינא בישא על המתחכמים הללו, הם מוצאים בהם עזות

ושאר מעשים לא טובים. בתחילה הייתי לועגת לו ולפספסו, הוא
 חפץ לאורות חכמה לכני, כלום לא הצחוק הואז מה שימצא בכף
 רגלו של בני לא המצא כמוהו של אנדרי זה. כסבודה הייתי שמהתל
 הוא, והנה, שמע בא, לא עברו ימים רבים ובאחר הלילות, כשכלנו
 היינו שקועים בשנה, ואנדרי דופק בדלת. לענות גסה כזו לא הייתי
 מנחה גם מאיזה, קלויניק" ומה גם מאנדרי איבוביטק. לדפק
 בדלת בחצי הלילה, בשעה שבני אדם ישנים אמה הדבר סכר,
 ננית, כי סכר טוב, אבל באמצע הלילה, היך זהו אני מתקצמת
 וגיורת בו מחוך ההלוצצות עשויה: אנדרי איבוביטק, לא יקחך השד
 אם תבא למחרת, והוא צועק בקול, לא אנו, מתחיל משתגע הוא או מה,
 הישבת אנכי, כל חלומתי הרעים שהלמתי בשנה זו ובכל ימי חי
 יחילו סיד על ראשו ומחרת, משימה עלי שמלתי, טוחת את
 הדלת ומתחילה ללמדו פרק בהלכות דרך ארץ וכנמוסין.
 משימה אותו כעצרא דארעא והוא איננו מתפעל כלל, נכנס הביתה
 ואחריו שנים שלשה משמשים, פותח ואומר: הוציאי אלינו את
 התלמיד חכם שלך, את בן היקר, הצצתי בסני אנדרי ולבי מת
 בקרבי, פניו אינם אלי כתמול שלשם. בקצור, לא הוצילו כל
 ההפצות וההזכחות שבני זה צריק הוא, ישר הוא, רחמן הוא,
 מרחם על הבריות, משתתף בצערן ומעולם לא נקף את אצבעו
 בשום אדם לרעה, ותמיד הוא מיצר בצערן של אותן האנשים
 העובדים והעמלים, ואין להם בעמלם ולא כלום, והוא אומר: כן
 כן, יודעים אנו את סיבו של בר נש זה יותר טוב סמך. בר נש
 זה ידוע כבר לגבוהים ולגבוהים על גבוהים. משורטם הוא בכל
 הספירות העליונות, כבר הספיק לעשות לו שם בין הגרועים, אתו
 מתענינים שרי בעלה זה כמה. כך עמד והתלוצץ, ומשמשו עשו
 בין כך תפוש מעולה כחור בני ולקחו אותו ואת כתבי ונידיו לא
 השאירו שריה. הכל לקחו להם ויצאו... הלילה ההוא היה לנו ליל
 השעה באב" בנקר מהרתי אל האדון בעצמו, מה יכלתי עשותו
 הקסיו" שלי שכל הלילה היה גינת ונאנת, מצטער ונאנק, שנה
 סתאם רפתו והתחיל מרגן בקול: ברוך שפטרנו אנה לבי מתפקע,

מתרבות ואומרת: היצאת מדעתך? הלא בנך הוא! והוא עוצם את עיניו בתמלה ואומר: רבש"ע, הלואי, שאזכה לשמוע, כי כבר תלו אותו על עץ". מילא, רואה אני שהוא הסיח דעתו ממנו לגמרי, לקחתי את העבורה הזאת עלי והחלתי לדפק בשערים... באתי אל שר התבל והוא קבלני, אמנם, ברצון וכבוד גמור כראוי לי, שמע לסענותי. הצטער בצערי, אבל, ענה הוא, דבר זה אינו ברשותו. בניחה אני את זה ורצה אל סרדיוש אהר, הלך מעמיר עיניו כי וסוחח בכוסר תחלה, כאלו אנכי האשמה שאגדרי זה התנפל עלינו באמצע הלילה ויגזל ממני את בני — לא כך נוהגים, כך אין מגדלים את הבנים, כך אין מלמדים אותם וכדומה, מוסר ארוך כארכו של גלגלנו, וסוף סוף פסרגי בלא כלום. עברו ימים, חלפו שבועות ורגלי היו מצטמקות מרב ההליכה מסרדיוש אחד אל משנתו וללא תועלת, והגולן שלי לא ינוע ולא יזוע, כאלו אין הדבר נוגע אליו כלל, אמנם זקנו ושערות ראשו הלבינו ונעשה בלו כמת זה שמוציאים אותו מקברו, אבל דמעה אחת לא הוריד, אף אנתה אתה לא השמיע, ואדרבה יש שהיה קם פתאם ממקומו והיוג כהחיל לבצר פסיעות גסות בתוך הבית מסורח למערב, מצפון לדרום והיה טרגן סתוך שמהה, ברוך שפסרגי. באותה שעה אי אפשר היה לגשת אליו, מראהו היה גורא ואיום, ברקים גוצו מעיניו ויש שגם אינו נהימה משונה התשרצה מפיו ומיד נהסכו פניו לירקון, רעד כמו מקור, עיניו יצאו מחוריהן ונסון היה להתנפל על כל מי שהיה נגש אליו ולקרעהו כדב, באומה שעה רחפה הסכנה על כל, אסור היה למי שהוא לנוע ממקומו כל הנועה רגילה ובלתי רגילה היתה אסורה, כלם התאכזו ונעשו כבלמים פשוים עץ ואבן.. בלי נוע. כמה נמשך הדבר שבועות אחדים, עד שפסק פכשות ההעוות המשובות הללו, ומבני זה כמעט

שנתיאשתי לגמרי, כמו צלל כמים אדירים:
לימים נודעתי - כי נדון להשליח אל הארצות הקרות לשנים
אחרות. — יצטנן מעט, אכזו המרדיוטים, והיה לעולם טוב, עתה
הוא מלא חמימות והתם לא טוב לנוף, זהו סמנו של אדם חולה.
— מה אכזר לך כל ימי, למיום דעתי אהני, לא טעמתי טעם חיים
יודע הוא רק לגרם לי צרות, יסורים ומכאבים.
הוי מזלי המר!

(המחיצה"ש. תרפ"א, גליון 11)

חרף.

חרף.

אצטה כל לחלוחית, קפאין נורא, מלא רחב העין אך שלבח
לבנה אחת, הקור מתגפר משעה לשעה, הגוף חס עקיצות ודקירות,
הכל מסביב ואלם דומות, נטל כח תחיוני מכל אשר על פני
האדמה ומהאדמה. אין כל עלה, כל פרח, כל שית, כל ציץ, אבלו
גבלו קפלו, העולם חסר תנועה... מת כל היקום...

וקול צניי הצאן חוזר חודי רבי, הה, אומללנתן האומללות
האלה מבקשית מרעה, וחפצות לשכר צמאונן, בפים וכים... כשיתגבר
בהן הרעב הן רצות אל הקצים ותברקנים... הצמאין כשיציק להן
אל רגבי הנחל הקפואים הן ממהרות. ויש שתפעדנה ותשכרנה
רצויהן נופלית ולא תקומנה... הה, מה ידאב הלבנ...

ואו מתגעגע אני לחיי האביב, הגן הנני זוכר את השושנים
האדומות, הפרחים הלבנים, כשהם רוחצים בטל שמים בבקר בבקר,
השמש מתמטת אותם, מכשרתם להיותם צומחים ועולים, להיותם
נותנים רית ניוות... ורית האביב נושכ על פני, הנני מאוין לצפצוף
הצפרים האיסרות שירח, הנני מקשיב מרחוק קול הצאן מעל הכר
הירוק. ששט הן מכלאית כסנן כפשיבים ירוקים, שותות מימי הבעיות
הזכים... והנשות בנהימה של פונג. כל החיים מתגלים לפני, אני
מבין או היטיב את סוד החיים, את סוד הקיום...

אביב נתמדו איכה...

הכל עבר, חלף, אין שירת צפרים, אין צצצופן הנעים, אין
שושנים לבנות, אין פרחים אדומים, אין שית אין ציץ; מדבר אחד
גדול, מדבר שסם שהקור שולט בו בחזקה.

חרף!

וקול צניי הצאן מגיע לאזני...

הנה היער! זה היער העב שעצו הרמים והנשאים מעלים
שיאם עד לשמים... צופיהם מרבים ושרשיהם עמק עמק בתחתית
הארמה, בוז יבונו לרוחות, כל הסערות שמעולם משחק להם...
מה בעים וערב זיה לני בו בליתי אביב חיי. בכל עץ מעציו
ראיתי תנועה החיים בעצם תקפת, תחת גל-ענפיו מצאתי מנוס
ומסתר מקרני השמש הבורעים... בו סח ונארגו כל מחשבותי
ושאיפותי לעתיד.

הנה הגבעה חקטנה, ששם העצים יותר רמים. יותר נחמדים,
מלכי היער הנפו... ומעל הגבעה מתגלה לפני הככר הקרוב בעצם
ישו, הנוני מאזן קול כנף רננים ושימוע שריקת העדרים, המפארים
את כל הכר הגדול. רומה סכל חיקום לא גברא אלא בשבילם...
ושמש אביב משיב נפש, אור עולם באוצר החיים... הכל פורת,
הכל חיי...

גם הוא בקפא, גם הן גם היער שניהם קפואים מקור...

חרף 1

הנה הנזר הגדול ורמיו מלאים תנועה כפירה, תהום אל
תהום קורא, גל אל משננו יענה, הנה הוא רץ בכח אדיר, משתער
בחסה עזה, עוקר איוה אילן סרק שעלה על שפתו ונושאנו תלאה
הלאה...

גם הוא נקפא והיה למוצק אחד, הרי שלג רמים ונשאים
מוסלים עליו והוא לא ינוצ, לא ינוע מטובל משאם,
מוספקני אם יתבקע לקול אלף אלפי מקבות-ברזל, חרף ענו
לא אזכור דוגמתו.

יש שאני חולט חלוב, הקב"ה מוציא חמה מנתיקה. נמסו
הרדי שלג, הם תקור הנורא; נבקע תקרה המוצק על בני הנזר
רעשו המים, זרמו הגלים, המן, שטפו ותהום כל הארץ ויקיצו ישנים
מתרדמתם והפקתנה עיניהם והנה האביב, אור זרוץ...
והמים שוטפים ברעש, עוקרים כל שיה מי שעלה על שפתו,

כל אילן סדק המתגדל בגבהו, מטהרים את הארץ מכל חלאה וזוהמא ויהי אביב... הגנים מרחים משיבים כל גפש עמלה בריהם הטוב, מקהלות בעלי כנף גותנים בשיר קולם, שזיקות העדרים השמענה אזני, מצאו מרצה כי טוב. הרוח מגיע עצי היער שבצל דליותיהם יחסיון מוכי שרב וחם, הולכי דרכים, תוצי אורה...

ואני רואה ומבין, מתקננ ומתעדן ומוצא את עצמי מאושר, גם כל אחי ורעי מרושני ענב, קוי אורה על פניהם, והקוים האלה מביעים עליצות גמשם הפנימית, גראה הדבר שחפצים הם בכך... כך טוב, כך נעים להם...

הקיצותין והנה חלום, יאוש נורא מקיף אותי מסביב והגני מטיל ספק בתחית היקום לגמרי.

הן גם הלככות נקפאו...

נקפאו, כי קרא הי חרף על הארץ.

חרף!

(הסלס"ש. זרם"ג חזרת ה')

קוים ושרטוטים

ט. התפק חיים שליט"א.

י. נדוד שנה.

יא. טפוס ממהירי שבת.

יב. איש האגדת

יג. השמש הוקן.

החפץ חיים שליט"א

נמוך הקומה, עור ועצמות ומתוך הגוף הדל הזה נשקפת נשמה יתרה המשושטת תמיד בעולמות, שבהם צדיקים יושבים ועמרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה.

ורצין כבוד לו, שכל אהיו בני עמו ימתילו לנקודה זו שהוא מסתכל, רוצה הוא להחזיר את העטרה ליוסנה; לראות את הדור הצעיר ירשב ועוסק בהורה — זהו רצונו המיוחד, לנקודה זו הוא שואף. כל שאיפותיו ובגמותיו יוצאות ושבות מנקודה זו לנקודה זו כי זו הנקודה היא בשפת העם.

גופו קצת כמוף, כי זקן וחלש הוא, עפעפיו סוררות וסיו סגור כי שומר סיו ולשונו הוא; אבל כשכניו של קודשא בריך הוא מהקבצים ובאים לשמוע מפיו הקדוש איהו בסויו, איהו הגה, איהו מאמר, קומתו הכוסה מזרקפת והוא נעשה מלא רצונות. הצפצפים מורבות וזיו של נחת רוח נוצץ ומבצבץ מתוך העינים, הנה הסגור נעשה מיד כמעין המתנבר ונהר של זן עדן נמשך ונגיד מקדמותי, מרה עצמות יכשות, מסקה את הלבבות הצטאות לדבר ד'.

דברו אינו חודר אלא משתפך ובכנס אל לבות בני אדם בנחת, מפנור את המחשבות הגטות, מפהל ומזכך את הרעיונות, מביא את שומעיו להסתכלות נפשית, מנכבם מטרונת החיים היום יומיים ומכריחם לכא עם עצמם בחשבון ואז מתגלה לפניהם שכל שאיפותיהם, ורהוריהם ותאותיהם הגם מוך עובר, כסף סיגים אין לחם טפש, זבל הבליים מה שאנו קודין הבלי העולם הזה.

כי הוא שליט"א אינו גוער ומכעיס, אינו מגרה ומשטה את העצבים אלא רתמים ותהנונים הוא מדבר לפני הבריות: בני אדם שפקחים אתם התבוננו ודאו כי, אוי להם לבריות" מה שהבריות מצטערים, נאנחים וצוקים אוי, — אוי להם, הפרנסה לקויה גורית

מתחדשות, צרות מתרבות, אין נחת ואין חיים הוא, מעלכונה של תורה, מפני שמעליבים את התורה, מסיחים דעתם ממנה ועוסקים בתורות חדשות, מגיחים חיי עולם ועוסקים בהיי שעה ולא עוד אלא בדברים המאבדים את החיים ואת השעה, לכן איך להם.

וקטם מיוחד לו לזקן זה שליט"א. בשעה שאתה מאזין לדבריו דומה אתה בעיניך לאותו הנכר המשתעשע על ברכיו של הסבא ושומע לשיחתיו מעולמות עליונים, שיחות של אילנות וזלפים בשמים וכנורו של דוד מנגן מאליו והכל מוכן לסעודה למי שיבוע ועמל בתורה שיחות המטילות בך קנאה וחשוקה להיותך שותף עם אלה שיחות המעמידות אותך על האמת כי אינך ראוי לכך, כי אין בידך לא תורה ולא מעשים טובים המכשירים את האדם להכנס לטרקלין — בטעה שהתורה ומעשים טובים הנם לפניך ואי אהה רוצה לקיבם. מסל לבן אדם שהובטח גמ"ח מחברו, למחר חופסו כשוק וקובל עליו על שאינו עומד בדברו מבטיח ואינו עומה. למחרתים טוב חופסו בשוק וכא עליו באותה טענה שאינו משים הנכחתו. — הכיבי, עונה לו הלו כשהוא תמה, ובי דרכם של בני אדם לשאת את ציור כספם בשוק כלום באת אל ביתי ולא עמדת בדבוריך בא נא, ידידי, בא נא אל כיהי אם לא אפתח לפניך את אוצרי ולקחת כמה שאתה צריך. כך גם בני אדם הללו; יום יום באים בטענה; רבוננו של עולם. תן חלקנו בתורתך, חננו מאתך דעה בינה וחשכלי ומיד אחר התפלה הם משתמטים ומסגים את לבותיהם לענינים אחרים, לבסלה. למחר טוב באים ומתחננים וטורנינים; אב הרחמן, האר עינינו בתורתך ותן פלכנו בינה, אבל, הכיבי, אהובי, התורה הנה לפניכם, לא בשמים היא, למדו וחלמו, עסקו בה וקבלו שכר.

והולנות דמעות עיניו של אותו צדיק, מצטער הוא על בני אדם שמחם צר מהבין כי צעד אחד לא ישר בהנוך בניהם. בעקם עליהם את הדרך, טובלים לעולמות אחרים וקרוכים נעשים רחוקים והרחוקים בתעלמים מן העין... עפרו, הכיבי, עמדו, על דבר זה, מתחנן הזקן וקילו דועד מתוך דמעות, אדם מישראל שעומד

במדרגה גבוהה זו של אהבת השם בכל לבבו ובכל נפשו כלום וקוק הוא, באותה שעה, לירי אזהרה המורה כונו של, השמרו לכם פן יפתח לצבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים? מי שסתאחד ומתרכב עם יוצרו, ועומד נכון למסר נפשו בכל שעה ובכל רגע על קיושה שמו יתברך כלום צריך להעירו באותו רגע לאמר לו, השמרו לכם, וכו' וסרתם, ועבדתם אלהים אחרים? אלא, חביבי, בינו נא, כלללמד התורה באה, ללמד דרכי יושר, דרכי חיים. השמרו לכם, בני, מן יפתה לבבכם וסרתם רק צעד אחד מן הדרך הסלולה, ממסרת אבות, מופנם שתבואו לירי, ועבדתם אלהים אחרים, כי כך דרכו של שטן, כל צמלו הוא רק על הצעד הראשון, מכאן ואילך מוכסח הוא, אדם מישראל מתפתה ממי שהוא, מוציא את בנו מן החדר ומסורו לבית ספר ממין חדש, פרמה את עצמו: אותו החדר, אותו הזומש, אותו הנ"ך ואפשר גם קצת גמרא אלא הכל בשנויים קסנים ואופנים שונים ומה בכך? סופו של דבר קרובים געשים רחוקים והרתוקים מתעלמים מן העין...

ובוכה הוא צדיק וקן זה, עיניו מטססעות דמעות, מתוך יסודי הנפש; רואה הוא אחיו בני עמו תועים מדרך, מדעת או שלא מדעת, רוצה הוא להתזירם למוטב, רוצה הוא לראות בדור הבא יהודים יושבים ועוסקים במצות ובטעשים טובים, מחנכים בניהם על ברכי התורה והמסדה ורצון זה קרש הוא לו. זוהי תכלית חייו, עקר העקלים, בשביל זה הוא חי, מקוה הוא כי דבר זה מוכרח לבא ובודאי בוא יבוא.

(„דגלנו" ש. תרס"ב, חוברת ה-א).

נדר ו שנה.

ימים רבים כבר עברו מאותו היום ועדין עצבו נרנזים והנה נדר שנה בלילה ומדא ביסורי נפש ציום. אינו יכל להשתחרר מהיגון הגדול המעיק עליו, לוחצו ומדכאו בכל מקום שהוא סיגה. נאנח הוא ובצער על שדבר זה אירע על ידו, לפסק הלכה למעשה, הלכה שעל ידה אמנם נעשה תקון גדול בעדתו, כאחד מעקרי הדת הישראלית במהרת חיי המשפחה. ובכל זאת לבו עליו דוי, ויגון עולמים גדול מנחתו זה כמה. לא על ירי אמצעי כזה היה תקון זה צריך להעשות...

והימים ימים של חרב, דם ואש, רעב ומנפה ותחלואים רעים; ימים שמחו של אדם נעשה מצומצם, המחשבות נעשות מנבלות ושקעות מטה מטה; המרוחה בלחה מן הכיס ומן הבית אכל, אנשים מתנועעים כצללים, רציון אחד שולט בכל ומפניו נדחים יתר הרקיענות והמחשבות, שיש להם איזה הד של אצילות והתרוממות הנפש; בסלו כל השיחות שבגי אדם רגילים להתענין בהן בשהשנים כתיקונן. נשארה רק שיחה אחת, שאותה אתה שומע מפי כל ובכל, בכל עת ובכל שעה, בערב, בקר, בצהרים, בשכבך ובקוץך ובלכתך, בעיר ובשדה, בכית וברחוב — „אכל“, „אכל להשיב נפש“. בשעה מרה כזו ובמצב רע כזה לך ובקש אמצעים אחרים לחקן את בית הטבילה, כלום אפשר...

והרגון והרגון בעידה הולכים ומתרבים. נשים מוזרות בלבנה מתלחשות בתשאי ומרמוזות באצבע... הוא התחיל מוזין לאספות והאספות היו סוערות. שאלה גוררת עוד שאלה והשאלות — וכוחים, והכוחים — שוב שאלות ובחור כך חזים מנוף הענין, שפשבילו הזמנו ובאו לכאן ועוברים לשאלת „מה נאכל“ וכל הענין מומר מעל הפרק.

והאחריות גדולה, גדולה עד מאוד, הרגון והרגון נהסכו
להביעות והתביעות דוקרות יצובחות את הנפש; רבינו מי עתיד
ליתן את הדין, אנתנו? אתה? או כלנו יחד. — — — — —

— — — — — ומצאנו, סוף סוף, עצה ובאו אלינו וחכו לשמע מפיו פסק
הלכה, באיתה עצה נשתנו פניו בכרום, מכרה הוא לענות, ודוקא
הן, כי העון גדול ומוצא אחר לכסף אין ובכל זאת השפתים
נאלצו, הלב נתאבן, תמה פסק פלעבר, בלבול של מחשבות וזכרונות
התחילו מתרועעות בו ודוחקות זו את זו. בוכר הוא, באותו זמן,
שבו הכניסו את ספר התורה להיכל. כל אותו הלילה שרו, רעדו,
זמרו מסוב לב, מוזרחת הדעת. כל בני העירה השתמשו בשמחת
תורה זו והוא עודנו אז נער קטן לומר גמרא; אביו הרב הנקן מעוטף
בסליית עם שנפה טובי העיר, כלם מלכשיס בגדי שבת ויום טוב
וכל הקהל הקדוש רוקדים ושרים, כומרים ומוזעים. כל אחד
מכבר לשאת את ספר התורה על זרועו מימין, אינם חשים שום
עופות וביעה, הידים מוחאות סאליתן, הרגלים מתנשאות ורוקדות
בעצמן, גם קולות של שירות ותשבחות יוצאים מעצמם מפיות
זקהל הקדוש ומלויים את הרוקדים; ברוך המקום ברוך הוא שנתן
תורה לעמו ישראל. באו מטע לירי ההפסדות הגשמיות, דומים
היו למלאכי מעלה ואף היא וחבריו ככרוכים קטנים היו בעיניהם.
הוא הבין אז בשביל מה נקראו ישראל בניים לסקים ותבה יתרה
נודעת להם, הוא ראה אז בפעם הראשונה את השכינה, השכינה
שמחה, מקבלת וחת מכניה, היושבים בשפל ומתעלים ומתרושטים
למרום ומקבלים תורה ואף הוא עלה אז למרום וקבל תורה, תחליט
בנפשו להתמכר כלו רק ללמוד התורה ולהתקדש בקדושתה.
וסמחת מצוה זו גררה אחיה עוד ועוד, למחר גוססת
בעירה חברה ש"ס, ולמחרתים, הנרה אלפס", לאהל שבוש, הנרה
משניות" כלם עסקו בתורה ואף הוא קבע לירתו בבית המודש.
השתקע כלמוד התורה, סם לילות כימים עד שנהיה לרב בישראל,
במקום אבא ז"ל, באיכה העירה, פאותו בית המדרש, אצל אותו

ההיכל מקומי, אצל אותו ספר התורה ועכשו אותו ספר התורה
מוצא מזה כי... נסמך, הוא בעצמו ססק הלכה זו למעשה, הוא אמר
הן...

שעותים לפני שקיעת החמה היה הרב. עולם קטן של
יהודים נכאי רוח, מסתובבים בבית המדרש, כמו אבל יושב
הרב על מקומו, שקוע במחשבות נוגות, המסתמנות על פניו
הנוגים. אין דובר דבר, אין שוצה פה, מתבישין בפני עצמן, כל
אחד מתאמץ להסריד את מחשבתו מעצם המעשה הנעשה עתה,
באיזה ענין אחר וקשה הרב, ששתדלים להראות כאנשים שיפה
עושים, מסיחים דעתם מעצם המעשה, בכדי לשכך המית רוחם הסוער
אבל העצבות מתמשכת ומתפשטת כמו מאליה על כל פנים, גם על
הכתלים, גם על המנורות התלויות, על העמודים, על הרצפה, על
החיכה וביחוד עליו על הרב שיחי'. גם זהרי השמש החודרים דרך
החלונות ומפלאים כל חללו של בית המדרש אינם מועילים להצהיר
פניו, נפל מעם אורם, זוהי אירה מעוממת, שאינה סועלת על
החושים, דומה כאלו זהרי השמש מתבישים על שנמצאים כאן באותה
שעה, כל המכסים מפנים אל ההיכל, שממנו מוציאים עתה את ספר
התורה שנמכר, ההיכל עלוב ותובע את עלבוננו והעקר ממנו הרב,
שססק הלכה למעשה. הוא המפליג, הוא שאמר, הן, אלמלא הן
שלו לא היה דבר זה נעשה וקולות שונים מצלצלים באוזני קול
קורא: עשיני בני כחסך הנמכר מיד ליר ולעומתו קול אחר העונה
ומשתיק את הספרה שבלבו: הבל עשו בני לכבודי גם פגעו בכבודי
בשביע כסודי, נסלו לעצמם הצער היותר גדול צברי לקים מצותי.
הקולות שונים, זה מצער וזה מנחם. פעם מתגברים התחזותין ופעם
הצער, וככה הוא מתענה והלך נדוד שנה בליטה ומדכא ביסודי
נמש ביום.

(דנלנוי ש. חרפי'ג חוברת ג-ד.)

טפוס ממוהירי שבת.

עכשיו, יפה וקטנה. הופעתו לברה, ברחוב היהודים, על יד התנויות, במגרש העגלונים ובכל מקום שהרגלים מצויים שם לישא וליתן — דיה לעשות את הרשע הדרוש, שיהיו כלם מניחים את עסקיהם, משאם ומתנם עם הבריות ולהגדרו לקבלת פני שבת. ומעשים בכל ערב שבת קדש, קורב שקיעת החמה, כשהוא מתגלה, מיד מתרוקן הרחוב, מתחמקים ומשתמשים ממבטיו והמסגרים מטהרים להצטרף, בתוך הבנינה רבה וקבלות מרות, ומבטיחים שלהבא לא יקרה עוד כזאת. לא כך היה הרבר גוהג אג, לפני שנים רבות, כשהתחיל להזקק לאותה מצוה. מי ימנה מספר לחרפות ולהלצות, לגדופים ולזלזולים, שגורפו על השבוע, כמטרה לחץ היה לכל מיני רצים, פוחזים וריקים בכל המינים שהתקבצו סביבו וקראו אחריו בלא. על הכל עבר בשתיקה והכל קבל באהבה. גם בשעה שכסרו על לחיו ומסרוהו לידים נסות, לא התאונן ולא גס עליו רוחו אלא היה נאנת, מתנתם ואומר: כראים הם אחי היהודים שאסבר עליהם ובלבד שיהודים לא יחללו את השבת. היום יקצפו מחר יתרעמו, למחרתם יבינו כי לא טוב עשו. סוף סוף ללב יהודי אין חקר וכלם רוצים לעבר את ד' ולשמר את השבת, אלא מאי זה רוח שסות גכנות בהם לטי שעה, הרי מצוה להעירם ולמקת עיניהם הצורות ועוד יחזיקו לך טובה: אמת הם מתלוצצים בי באופן לא נאות, ומה בכך? יהודים רוצים לכדה קצת דעתם, אינם פוצאים את הבטוי הנכון והגם שולחים בי לשון, מתעללים בי קצת ומיד הם מתחרטים, מרי לי כי הם מתחרטים, ולא עוד אלא שיש להם צער, ואדרבה יש להצטער, והרבה יש להצטער, על שיש להם עגמת נפש. יהודים מצטערים, וכי מלתא זוטרתא היא וכך היה הדבר נמשך והליך עד לסוף סוף פסקו ההלצות, חרלו הזלזולים. השבת

בעצמת הטביעה עליו חותם מיוחד, חותם של קדושה והתחילו לנהג בו כבוד. הללו מפני חותם האמת שהבליטו עיניו ומפניו, הללו למראה יסורי גפשו הנדולים על הלול השבת, והללו מפני אינו יראה מסתרה, שהרגישו חוץ תיכם, בפניו, כי כל הליכותיו ותנועותיו היו מביעים: שבת, שבת קדש, אוי, אוי לו לאיש שעינים לו לראות ואינו רואה את הקדושה הנדולה, המפלאה ביום זה את כל העולמות ומהללה בזון או מתוך קלות דעת.

והשפעתו הלכה הלך ורבה מיום ליום, וכנדל השפעתו בן התבכר יותר ויותר למצוה זו. כל השאיפות, כל המאווים הללו לענין את מהו, רק שאיפה אחת היתה לו, שישמרו בני ישראל את השבת ומימרא זו היתה תמיד שגורה על פיו: „כל הטרח והעמל שאדם בישראל טורח ועמל בכל ימות השבוע מה הוא לנגד הענג שיש לו אחר כך ביום השבת, כמש ולא כלום“. ובכל ערב שבת, שלש שעות קדם שקיעת החמה, לאחר תפלת מנחה גדולה והליכה לבית המרחץ, יושב לו הזקן כמין על שלחנו ומעביר בנעימה שנים מקרא ואחד תרגום, עקבות השבת נזכרים בכל התורה, על השלחן, הסכסכה מפה לבנה מוגחות שתי חלות, הבולטות תחת מפת משי קטנה, מצוירה בציורים שונים לכבוד שבת, בקצה השני על השלחן עימדים ארבע מנורות ניקל, שתיים גדולות באמצע ושתיים קטנות מצדיהן, אחת מצד זה ואחת מצד זה ונרות סטרין תחובים בהן ומחכים לבוכה, וכאותה שעה, הצבדה לכבוד שבת נעשית בודיוה ובמהירות רבה, מתחילים, הם בני ביתו, בנמר פלאכה שעה קדם שקיעת החמה, משתדלים להיות מן הראשונים המוכנים ועומדים לקבלת פני שבת פליכתא, לכססומנים את החמין, יקום הזקן ממקומו, נישק את החומש, סוגרו, נגש אל ארון הבגדים, לובש בגדי שבת, נגש אל הפתח, שם ידו על המנוחה, נישק ויוצא לו, הזקן כבר יצא לסילי מורנים השכנים זה את זה, השבת קרובה! ואותה הזריות ששלטה לפני שעה בביתו של הזקן תופשת עתה מקומה בבתי השכנים והשכנות, סולדים הם ורוצדים מפני מצבו של זקן זה, שמא ישיב בהם עין, והמבס שלו כמה גדול כמו, יש בו כדי

להעליב ולבויש, להחזיר ולאיב, לפור כנוסחת של כמה וכמה
 אנשים, שעדין שקועים בשיחה על מלא ומתן ואינם רואים וחשים
 את קדושת השבת הנדחקת מרגע לרגע, מבט זה, שהוא יוצא מעינים
 מביעות צער ורחמים למי שאינו רואה הקדושה הגדולה המתפרצת
 ומלטפת את כל מי שצובד מוכן לקראתה — מכריח אותך להכניע
 לו ולהכיר לו תורה על שאינו ססיה דעתו מסך. והזקן מסיל לו
 בשוקים וברחובות, על יד התנויות, במגדש העגלונים, סוקר ובודק
 בה ושמ, מתעבב קצת על יד איוו כנפיה, שלא הספיקה לגמור
 את עניניה, סתקן את כנריו, ממשמש בזקנו, ספנה סניו לכאן
 ולכאן, כדי שירגישו בו וידבר לעצמו: נה, שבת, שבת, והכרה זו
 מתנשאה בחלל של הרחוב והרחוב מתרוקן, ורמפה! דמטת
 קרש, כאותה הדממה שלפני הופעת המלך בעיר, אז הוא מרים ראשו
 לשמים, מסתכל בקרני השמש, הנצלמות אהת אחת ופניו מתחילים
 מבהקים ביותר, הוא רואה אה עצמו סוקף מלאכי שבת, המרחפים
 וססים מסעל לו ובסביב לו וסותה ואומר, לכו נרגנה, וכנס בינתיים
 אל אהת הסמכות הצדדיות, מביט לצדדין ובלבבו יחשב: מוטב
 שאתפלל ברחוב ובלבד שיהודי אחד לא יחלל את השבת, ועם
 שקיעת הקרן האחרונה הוא אומר, לכה דודי, מתפלל הוא ביחידות
 ודומה לו באלו היא מתפלל בצבור, בצבור גדול מאד, מסיל
 ומזמר, מזמר ומסיל ומתיהר עם כל כנסת ישראל הסומרת עתה
 , לכה דודי, וכל מה שיש בחללו של עולם מזמר אהו, בכל נרגנה,
 בכל אושה קלה שומע הוא קיל המקהלה הגדולה השרה ומנמרת:
 ,לקראת שבת לכו ונלכה, ושפע של שירה משתפך עליו גם
 מלמעלה גם מלמטה, מהסוככים, מהשמים, מתארץ וכל אשר עליה,
 מהבתים האלמים, מהעצים הסתנופעים, סעוף פורח ומכל אשר העין
 רואה והרציון תושש — הכל נהפך לעולם גדול, שאין בו אלא
 שירה אחת ארוכה ונעימה: ,בואי כלה בואי כלה" ואז הוא פותח
 ואומר, סזמור שיר ליום השבת" ושם פעמיו לבית הסודש, כחדותא
 רבה ונהירו דאנפין לומר יחד עם הצבור, ברכו".

(רמלנו" ש. הרפ"ד מונרת י"א—י"ב).

איש האגדתי.

...הדומה היה לאיש אגדתי, מעולם קדומים, מעולם אחר. וקשה היה, בימים ההם, לעמד על אשיו מפני, שהמחשבות והרעיונות היו או מכוסים בצעיף של עלטה, בצעיף שחר של מצב השעה. ועבשו, כשהמה והלב אינם מעורפלים כל כך וכבר יש האפשרות להתכונן ולחרר אל יוון תוכו, בעלם ואיננו. וכשם שלא הרגישו בהופעתו כך לא הרגישו בהעלמו, חטק עבר ואינו, אבל דשפיו עדין גברים והרבה הרבה קיום ונקודות מרמותו הרוחנית נשארו בזכרוני כבקר, כבקר הייתי שוגש אותו, הן בימות החמה והן בימות החורף, בימות החורף בזמן, שכובבי בקר הולכים וכבים מאימת אור היום, שנדחק וכנס ותושש שלטונו ביד חוקת, ובימות הקיץ עם הנץ החמה בשעה, שראשי אילנות וגג בית הכנסת מזהבים מקרני השמש הראשונות הנופלות עליהם. מקלו בירו וטלית ותפילין תחת זרפו. רץ ושש וכלו אומר: שמחתי באומרים לי בית ד' בלך'.

גם בימים הנוראים כשהצים ובלסטראות עפו ברחובות העיר, והאור הזדעזע לרגעים ממפצים מתפוצצים וכני אדם השקועים בשנה עטוקה, מקיצים לקול שירת המזת של כלי התותח הכבדים, וממהרים, כשהם ערומים, ויורדים אל תריונות הגמכות, או אל חמותפים, לבקש להם מקלט וכסתר — גם בימים ההם לא מנע את עצמו מהליכה לבית המדרש, וכששאלו אותו היך אתה מסכן את עצמך היה נופץ את עיניו בשואלים, טושך בכתיפו, מתמה ועונה: כלום אינכם יודעים, כי לא החץ ממית אלא החסא, שפרו מעשיכם ולא תיראו רע, אגדה האמונה, גבר השחר ואמונות שכיחים... וכשיצאה הנקודה שאסור להרליק גר בכתיים, מפחד המרגלים, שעפים למעלה ורואים מה שנעשה פה למטה, היה תוחב את עצמו אחורי התנור והכירים, מקום שאור הגר אינו בוקע משם, והשתקע

בתורה, וכך היה אופי: לא איברא לילת אלא לגורסא ואינו דומה
 הלמוד ביום למוד בלילה, בלילה, כשתנך עסוק בתורה, יש איוה
 קסם מעורב בתן מיוחד לכל צלצול והברה היוצאים מסך ואתה
 מחיה את הנפש שלך וסרוה אותה דשן ותענוג, מעין תענוג של
 עולם הבא, והנך גוחל שני עולמות בבת אחת. וכשהרגישו בדבר
 והעירו אותו על כך מסך בכחפיו, תמה וענה: ומה אם במקום
 היותנו כך וכ"ו וכ"ו וכ"ו.

וכשנלכדה העיר והאויב נכנס והרעב גבר ועל פת לחם קיבר
 היו מהקוסמים ונלחמים בכסירות נסח, והנפשי בית המדרש בשלו
 מלמוד התורה והחפזו הנת והנה לבקש ולמצא מזון כל שהוא,
 היה מרגן אמריהם ואומר: יהודים רוצים לעבד את ד' ולעסק
 בתורתו על השבט, רוצים הם לזכות לחיי עולם הבא מהנך חיים
 טובים בעולם הזה, וכשראו מקרביו כי עוסד היא על דעתו כעמוד
 ברזל וספקו מדבר אתו ועובתו לנפשו, שחק ואמר: עכשו אני
 בטוח יותר, על כרתו ימים עלי עין לטובה אף על פי שאיני
 כדאי והגן לכך.

וכשעסק העינים הרוואנים מהיות הנן הבריות ושיחתם
 ומה קיבר וכלבטים היתה המלה הראשונה וגם האחרונה של
 חסובי העיר היה מצטער, בוכה ואמר: לכל דור ודור מזמינים מן
 השמים תכן בחיים כפי שהוא מכשיר את פחשבותיו לכך, והכל לפי
 המחשבות העצמיות, נהגשמו המישינים, נהגשמו גם התכנים, פחשבות
 גסות מישינים גסים, לשון גסה, תכן גס.

וכשיצאה הגזרה: בני ארם התחילו להיות נתפשים לעבודת
 השלטון וגם בימי שבת ומועד, וצוחת אבות ואמהות, נשים וסך,
 התחילו להיות ביקעת ריקעים היה משך בכחפיו, תסה ואומר:
 ומעקרא מאי קא סברי? בני אדם פרקו מעליהם על תורה ומצות
 הטילו עליהם עול מלכות, מתנה טובה היתה להקב"ה בבית גנזיו
 ושבת שמה ונתנה לישראל, כל זמן שהיו מחבבים אותה באה שבת
 — באה מגוחה, באה שמתה, מכיון שהתחילו ביעמים בה אין מנותה ואין
 שמתה; על עתה חללתם את השבת סתך רצון עתה תחללו סתך אנס.

ובהמיר ארץ ומדינות עברו ממלכות לחברתה ועל חרבן אחת
נבנו שתיים, שלש, ארבע וחברה מטושטשת ומקומעה יצאה כי
„הנצנים גראו בארץ ועת הזמיר הגיע“ שחק ובכה, שחק על
קטנות דמחין של האמינים בכל מלה ממוצאת .. ובכה על הסכנה
הנדולה הכרוכה בזה, שבל אור מתעה, מתעה והולך ודוהה את
הקץ...

עתה בעלם ואיננו, וכשם שלא הרגישו בהופעתו כך לא הרגישו
בהעלמו. הסק עבר ואיננו, חבלנו חבלנו

(„רגלנו“ ש חרפ"ר חוברת ד-ה-י).

השמש הזקן.

אמרו עליו, על השמש הזקן בעיר ס, שמשות השמשות
שלו אינה מבניסה לו ולא כלום זאלמלי היה עסוק תדיר במקצוע
שלו היה חי היים טובים ומרוחים כאחד ה, כעלי בתים ההשובים.
חוש מיוחד לו פאמנות, אכנות התנורים, וכל הנור שלא חלו בו
ידיו של השמש — מרמרא נו שנורה בפי כף דירו הצירה — לשוא
ירבו הצצים, יגדילו הפדורה והתנור לא יחס ולא יחסם. והוא,
השמש, משך ידו באמתו, המיח דעתו ממנה לגמרי מה לו ולפרנסה ז
מה לו ולרוחים ז התכוך בתוך כתלי בית המדרש, התקשר אליהם
ואל הגמרות ואל יתר הספרים הקדושים; ביום הוא ישן קצת ובליילה
הוא ער, מסה און וטקטיב להד קיל הננונים הננוים של בתורי
הישיבה, העומדים בבית ד' בלילות, כך אמרו עליו, על שמש זקן זה.
אמנם אנכי הטלתי בזה קצת ספק. הא כיצדו אדם מישראל,
שזקוק לפרנסה ושכל רכושו הוא הקפיסה של שפת, חאבנט של
משי ושתיב שלש כתנות לצורו, יבטל לילות כיסים, יחיה חי צער
ועני, בשעה שאסתר לו ליתנות מן העולם ולהתשרנס בכבוד, הא
כיצד ז זהכל בשביל מה ז בשביל אהבתו לכתלי בית המדרש ולהגמרא
שאינו מבין בה ולא כלום...

והנה הגיעו לילות התרף הארוכים, ומשטרותיהם התכופות
ובאחד מהם הכרתי לדעת מי הוא השמש הזקן ומה הוא. הבינותי
כי אדם פשוט זה הוא בעל מדרגה, שצריך להזהר במכבודו.
בית המדרש היה מלא מפה לפה. עליו של יום חפשי ומי
זה לא יבוא ז וכאו כלם, גם הגדולים, גם ה, פטוטים, — כך קראו
אותנו בני הישיבה שערין היינו וקוקים לשמוע את ה, שעורי יום
יום — אחר לא נערר, הזריום שבנו הקימונו לכזא ותכסו את
הקומות היותר טובים, איש איש ועמדו והגמרא שלנו, המפגרים

היו מזכיריהם לשבת צפופים ודחיקים על יד השלחנות, איש בצד
כתפו של חברו. מקום סגור לא היה מלבד הפמה, שעליה עמד
השמש הזקן וטקר בעיניו לכאן ולכאן לדעת למי חסר נר וסי וקוק
לאיזה ספר.

לפני הצות כבר היינו כלנו שקועים בגמרות כדבעי, לא
הרגשנו מה שכביב לנו, וקולותינו השתמכו על פני חצר בית
המדרש ועל פני הספסאות הקרובות שמסביב, איזו זחיחות דעת
השתמנה בנו הצעירים, שגם אנו משתתפים במקהלה נהדרה זו,
מה שהוסיפה לנו חשק ואמץ להתעסק יותר ויותר בלמודינו
ימטרופמים היינו ומרסרסים בעולם, שאין בו לא תולין ולא מוקצה,
לא שפלות ולא גסות, הכופפים קומתך ודוחים אותך מסה מסה, שטים
אנו בעולם שכלו מרום, נאצל, קדוש וטהור וכל מה שאתה מוסיף
להתארח בו כך נסקחות עיניך לראות ההבדל הגדול בין שני
העולמות, המושכים אותך זה לכאן וזה לכאן: בית המדרש והגמרא,
החץ וקטפיו הרבים, מה אצילות המזככת את החושים ושם גסות
הספסכות את המת, מה קדושה של מפלה, המעלה אותך לעולם
עליון ושם חולין, הסבבך מכל צדדיך ומערפל את המחשבת. שם
גיהנם ופה גן עדן — — — — —

השעה השניה, הגר שבידי עומד לכבות והוא השמש הזקן כבר
עומד לפני כשפניו מעוגמים ומעורפלים. נכר, שאיזה דבר מעיק
על לבו, בידו נר סטדין עב, סמחר ומדליקו בזה שבידי, מגיש לי
עומד ומסתכל בפני, רוצה הוא במבטיו, המלאים רחמים ותחנונים,
להפנות אליו תשומת לבי. בעין טובה הוא הובע ממני, ולכשישכחי
לנח קצת על הספסל התרצו מעמק לבו מאמרים קסועים בזה
אחר זה: מאושרים הכל לקחתם לעצמכם גם העולם הזה, גם העולם
הבא. ואני מה? גיש עמר, קרוץ מחמר, תולצת גמאמת, נוף גם שאין
לו בעולמי אלא אכילה, שתייה, שנה ומעס תפלה כביכול. כי כלום
תפלה היא זו? של בר נש שנסותי, המפססמ ואינו יודע מה הוא
שחל מוציא ממנו מלים שאינו מבין בהם ולא כלום והלב כל כך
מלא, רוצה להודות, לשפך שית, להביע מה שסמון ותוסס בי ואינו

יודע כיצד. רוצה אני לשכך הסית נפשי ותביעותיה בסיוע ושכוש
 תלמידי חכמים, מהנה אותם כממני ובנופי והנפש אינה מתמלאה,
 מובעת היא דבר יותר חשוב להתעלות, להתרומם, להבין תוכן השירה
 היפה שאני שומע בליילות בליילות ולהשתתף בה כמותכם, ואיני
 יכול. מתרומם אני יוירד, מתרומם ויורד, לוקח אני ספר בירי, מסית
 דעתי סכל וכל, מתעסק בו וכשתקע, מתחיל באותו הנוגן כמותכם,
 באותה ההתלהבות, קורא איוה ענין קל, דומה שאני מבין מעט
 ומתאם עמו! המז אינו תופש, המאברים נרים, פרושם נעלם, הכל
 סתום, הכל חמים ואיני מבין כלום. לא למדתי בילדותי צד לי
 בזכותי! יתום ענוב הייתי ולכשנודתי מצט והנה סרדת הזמן,
 מקרים, פגעים, לבוד בלאכה התה יד אדונים קשים, שעבוד, צרות
 ותלאות ישנים עוברות שנים חולפות ובין בה וכה ואתה כבר עומד
 לתת דין והשבון... מבין אתה לצערי — — — — —
 מתוך הוברים הללו נפרד ממני וצלה שוב על הבמה, ולכשהצאתי
 בו אחר כך ראיתי והנה הוא כגוף על הבמה ודמעות מטפטפות
 מעיניו. הזקן בוכה... זקן זה אינו מסתפק במה שהתבכר בלו לסייע
 ולשמש תלמידי חכמים ועובדי ד', רוצה הוא להיות מהעובדים
 בעצמם, וצער זה מביא אותו לירי דמעות. הזקן בוכה.. באותה
 שעה התחזרה לפני מהימו האמתית, האצילות המסתרה בתבין נפשו,
 המסתרה גם מטני בעצמי. הבינתי כי אדם זה בעל מדרגה גבוהה
 הוא, שצריך להזהר בכבודו.

(דנלנו" ש. תרפ"ו, חוברת ב.)

נע ונד (ציור)

מטרתו, או יותר מדויק — שאימתו, ששאף אליה זה כבוד, חושבה, והנה עמה מרכז מסלולה ידועה ונחלת כבוד, אולי עוד יותר מאשר תאר לו בעצמו. לפי צורתו החיצונית והשטחית הוא שבע רצון ונהנה מצמצו הנאה משונה; הוא הפקיע מעליו שעבוד הבריות, לא יחא לו עוד צורך לצאת ידי חובת דעות שונות ולא יתגלה עוד בצורת כוי ופלא; ספק חדר, ספק האש; ספק ישן. ספק חדש. כל מעשיו ומנהגיו לא יצטרכו עוד לסנים מסונים, הסותרים אלה את אלה ומשפילים את ערכו בעיני עצמו. עתה הוא חי חיים שלווים ושקטים, חיים שיש בהם מעין מנוחה הנפש ומסודרים, לכאורה, על פי שטה מסודרת וקבועה — אבל שונה היא לגמרי צורתו הפנימית! עסק עמק בנבכי לבו, מלחמה עזה לו בו בעצמו. הוא מצטער ומתגעגע לחייו הקודמים, מרגיש הוא שפסל גידים עולם בלא אצילות ורוממות הרוח, עולם מינטי גדול ורחב, עולם המכיל בו דעות עקריות ותנאים טבעיים — בעד עולם שהתקוי מושל בו מטעלה בלתי מגבלת; בעד עולם שיסודו העקרי הוא פריצת גדר, בטול המקובל וחופש בלתי גודר, השולל את החירות לגמרי!... ותולדתו היא השפעה תמידית מן החוץ, לפי רוח הזמן והמקום, שהנהו בפיו כרסן לסוס ובמתג לחמור... והגעגועים האלה מסתמנים ומתרחמים היטב בכל מנהגיו ומעשיו בחיים ההווים שלו, שבהם מצא בהם את הצלם המקוה, ושכתיאש ממנו גם בעתיד... או בימי חייו הקודמים — זוכר הוא — מצא את עצמו ראוי להחשב לחוליא אחת משלשלת האומה, לענף אחד חשוב המקבל יניקה מן המקור שכל העץ בקבל, מן חנוצ, מן הדרש... והחיים בעצמם היו טבעיים ופיוסיים, חיים של יראת שמים ויראת חסא, המרהיבים את דעתו בטדה מרוכה; כל דבר גא במקומו ובזמנו,

עת לשחוק ועת לבכות עת כסוד, ועת רקוד ולכה זמן קביע ומיוחד
 במשטר וסדר; ובחיים ההוים שלו הוא מרגיש את עצמו לאיזה אבר
 כקוטע ומדולדול, והחיים בעצמם מלאים דכרוך נפש והפסד בולט
 ונגלה בכל, ואין ביכולתם לשלם לו מחיר ההפסד הנדול
 שהפסיד בשכילם, הם דורשים ממנו שנוי ערכין בכל, ובכל
 היותו מופקע כבר מטעבור תבריות, מרשות החיים הקודמים,
 עדיין איננו מוצא בו את הנח, לתת מחירים כמר גרול כזה, זאת
 אומרת: את נפשו ואת נשמתו... קשה לו להבריע את הנף, מרגיש
 הוא, כי, בצעותו את הצעד הגמור הזה, יתעקר גם הלב ממקומו
 וכל ישותו תתבטל והיה כלא היה — מצבו עתה הוא מצב של
 נע ונד...

ואמנם, מצב איום של גע ונד כזה כבר עבר עליו גם לפני
 שנים רבות, הוא עודנו אז פנוי, מתגורר באחר מבתי המדרש בעיר
 קטנה, צרכיו החומריים מספיקים לו אחרים בכבוד וכמעט בריות,
 וצרכיו הרוחניים מספיק לו הוא בעצמו, על ידי למודי התלמוד
 ונושאי כליו ושכע רצון הוא ממצבו זה. נפשו מלאה שלוח עולמים,
 איננו שונה במחשבות ואיננו תועה בדמיונות. השאלה של צרך
 ויכלת נסתרה אצלו בפתרון נפור, או יותר נכון, הוא לא יחוש
 כלל עצם מוחתה של השאלה; יודע הוא כי אמנם יש צרך
 ומרגיש גם את ה"יכלת" לרכוש לו ידיעות עמוקות ודעות אמתיות
 ונכונות בים התלמוד, שהוא מקור תינו ונסמת איגול פתאום,
 ותנה באה רוח מערבית והתלמדהו שלפלה עזה, והשלל ממנו מנותח
 נפשו, ותקטט עליו משא של תביעות ודרישות חיוניות שלא הכיר
 בהן מעולם: על פי אינה מקרה, כאו לידו ספרים אחרים ממין
 חדש, ותתעורר בו אינו תאנה כסותרה להתבונן אל הכתוב וסדור
 שם. כאמין ובוטח הוא בעצמו, כי לו לא יזיק הדבר, רוחו הכביר,
 כסדומה לו, עשוי לכלי חה. מחו המתודר, הרגיל להתעסק בדברים
 רמים ונאצלים הסדוממים את הרוח, ונפשו הזכת, העמלה תמיד
 לעלות מעלה מעלה לקבל השפעה מעולם האצילות — מעוררים בו
 לכתחלה רק בטור לספרי פלסתר כאלה, הפאים רק במחזות מלאי

שצפום. ההצבים לסכן עולם תביעותיהם ודרישותיהם, על פי הזיות ודמיונות, ובכל הסתכלותו תחלה והחודרת תוך הספרים ההם איננו מוצא בהם עולם של אנשים בעלי דעות ישרות וסברות מבררות, על פי עובדות חיות וקיסות מעולם המציאות. גם הרוח הפיוטי השפוף על כל מבטא ומלה, איננה צועלת עליו, לכתחלה, כלום, ורק צללים איומים בצבעים שאזורים הוא רואה לפניו, צללים של בני אדם לאחר החטא, הרוצים לעקור את הסוב המלט, את כל המקבל מדור דור, ולסעת תחתם את הרע המחלט: מחשבות, תביעות, דרישות ושאיפות זרות לעצות כל מה שהעין רואה והלב חומד ותושק, ושמוצאן רק פאלת קלי הדת והדעת החסר להם מה שיש לנו. ועל יסוד תשקפתו זו, הוא מוסיף ומתמיד בקריאתם ואיננו חס כלל איך הוא מעמיד את עצמו במקום סכנה...

זאתם נסתכן המבט של בטול גמור הקודם נתחלף לו לאט לאט, במבט על עולם אחר, על עולם שאמנם בעיניו עדין שפל הוא מעולמו. אבל בכל איפן עולם הוא, עולם שאתרים עוסקים בו ומוצאים צרכיהם; הצללים האיומים בצבעם השחור מתגלים ומתראים עתה לפניו בצורה של אנשים התומסים כבר איזה מקוב גאיזה עולם, איזה יחס, לא ברור, מתמתם בקרבו אליהם ואיזה כח נעלם מוצך אותו. כמעט בעל כרחו, למקים שאיננו יודע בעצמו אנה, ובה בשעה שהוא מתרעם וכועס על עצמו, על שזו מנקודתו הקודמת, כבר תססו להם המחשבות החדשות מקום רחב גלות, ויסביעו עליו זאתם, והוא מתחיל כבר להרגיש חסרונות בלל, שני יצרים משתמשים בו, שתי נטיות מתגלות בו. בכלם יש די כח ויכלת לפגוע עליו וכלם משללים היכלת למלאות כל אותן הורישות והתביעות שטרם נתבררו לו עדיין מה טיבן. כל עצמיתו נתונה עתה בערישת עולמים, שאינה מוסקת מההנעוץ וההחלטל, והיא פוסה על שתי המעיפים. מהו כמו הולך ומתמוך וחסר הוא הבח לשלוט על עצמו ולמשול ברצונו, והוא נטר, מרעתי ושלא מרעתו, אחרי המון מהשנית ודמיונות שאין להם שום אחיזה ממשית. כל הפצו האדיר הוא עתה, שתמצא

לו אילו סבה שתחליצו ממצבו חלא נעים הוא, ובאמת כבר החלה הסבה הזאת להתארגן ולהתרקם עוד מאותה שעה שהתחיל להתמוטט ולהיות פוסת על שתי הכעיפים ותשתלם זה עתה, בה בשעה שנחיצותה היתה בראיה ונגלית לכל.

כחשבותיו החרדות ששללו מנוחתו מבצנים, התחילו להיות בולטות ונראות גם על כעשיו ומנהגיו מבחוץ. הכרת צרכו בהוד בתמיד ושוקד על התורה והעבודה אבדה עצמיותה גם בעיני עצמו, והרגיש, כי עתה משולל הוא זכותו הקודמת לדרוש צרכיו מאת הספיקו, והם מצדם ג"כ הרגישו כי אחריות הספקתו איננה חלה ומוטלת עוד עליהם, וימשכו ידיהם ממנו לגמרי. אז התחילה שאלת הצרכים היותר נחוצים להיות לוחצת ומעיקה עליו ודרשה ממנו פתרון תכופ ורק אחרי גודים ושלטולים קשים עלתה בירו לפתרה. הוא לא מצא עצה אחרת, כי אם להתחילף מקומו זה במקום שאין מכירין אותו, ולשוב אל סריי חיי וראשונים, שתחת השפעתם לא הרגיש כל חסרון ויחי חיים של מנוחה ושלוה.

רבות שנים עברו לפני הימים ההם, עתה הוא כבר נשוי, חיי השתלפים משביעים אותו רצון במדה מרובה. מצבו החמרי בכלל לא ברע הוא, סתפדנס בריות, אם כי לא בין העשירים ימנה. בחברת התורניים, שאליה הוא מתיהס ועל פיה הוא מתנהג, תופס לו מקום הגון לפי ערכו, והנהגתו הכללית נוחנת לו יטוי כח להכיר את יסותו — פתאום, והנה התעוררה בקרבו תרועה המערבית, שלא נעקרה עוד מלבו כלה, ברמות התשוקה להבליט את ה"אני" שלו ולהיות איזה מרכז שתכל משיחים וחושבים בו, ובהיותו משולל האמצעים והזכויות להוציא חפצו זה בין התורניים ונחרדים, שרובם עלו בסדרגתם עליו — נולדה בו נסיה חזקה לפלגות הצעירים בעלי שנוי הערכין, שרוחם עדין טפעת בקרבו משכבר הימים.

הנה כל עוד שנסינתו האחרונה לא לבשה צורה של דבר קים, התאכץ לצאת ידי חובת שתי המפלגות, פעם התגלה בתסונת ירא וחרד ופעם בתכונת הוגה דעות תפשויות, מנהגיו בבית המדרש

קבלו סנים אחרים ממנהגיו בין חבריו החדשים, ודבריו שם היו שונים תכלית שנוי מדבריו שבבית המדרש. הנהגתו המשוגת הזאת, גרמה לו הרבה צער ועגונו נפש; כמדומה לו, שהכל מסתכלים בו ורואים המהמכה אשר בלבו. ועוד קשה מזה הוא מוסר כליותיו המשפיל ערכו בעיני עצמו, אך כל אלה לא התזירוהו למקומו הראשון, כי השפעה המביבה החדשה חדרה על לתיבם נפשו ובייט בהיר אחד, עזב את סדרי חייו הקודמים, ויתגלה לעין כל בתמונת משכיל חפשי, שדבר אין לו עוד עם המנהגים הקדומים, ויסתפח אל ספוגה הצעירים, שגם הם מסכת אי יכולתם לתפוס מקום הגון בחברה, בעו להם במה בפני עצמם, ויהי להם לראש.

אך כשהתחילו החיים החדשים להתגלות בצביונם האמתי, נסקחו עיניו לראות את הריקנות האיומה שבהם, ויזכור את השירה הנשגבה, האצילות. הפיוס ומגותת הנפש שפחיו הקודמים, ובה בשעה, שלפי מראית עין, הוא שבע רצון מתהלכותיו ההוות. בה בשעה שהוא עומד ונואם, עומד ומטיף למגיהם בהתלהבות מכנית על החיים החדשים, שאיסותיהם ותענוגיהם וקולות של הירד ומחיאית כפיס מלדים את באומיו — באותה שעה עצמה, יוצאת מלבו הפצוע אנוחה גדולה ומרה, המתערבת בין קולות ההירד, על החיים החדשים ששללו ממנו מנוחת נפשו וישימוהו לנע וגד.

(המל"ס ש. חרמ"ג, חוכרת שביעית).

תקון שגיאות

צ"ל	במקום	שורה	צ"ר
לחוס	לחוס	5	6
ידנו	ידינו	13	24
פיסיות	פפיות	14	24
משעבר	משעברת	1	30
עשויים	עשויות	19	32
הירוקה	הירוק	17	37
הקרובה	הקרוב	9	38
יפיה	יפיו	10	38
הגדולה	הגדול	11	38
גבוהה	גבוה	1	45
שפתים	שפותים	4	48
איש אנדתי	איש האנדתי		52

” כתבים ”

הגן רב שידול ופיוס ?

ואם רשימה זו נתונה לפנינו בשפע צבעים ובעסיסיות סגנונית עד להם לראי הרז יש למצוא בה את הפרוסר סיפוס של בעל הכתבים עצמו. כי אחת היא דרכם של האבסטיקים הרוביני שטיינים (ייבול לחיים) — דרך החת תמים של כבישת לבבות תוך הקרבה עצמית של הסלת מרות תוך הקרנה נפשית של קפדנות וסלחנות כשחן כרוכות יחד.

ומי יתן וקפדן-סלחן זה שבסוגי מר ריגו החרדים עד יוסוף לנו כהנה וכו' הנה מאינו ומרצו. מתורתו יבעלפת ומתורתו שבכתב.

א.ש. ט. ג

כתבים של י. מ. רובינשטיין.
ביאליסטוק. בהוצאת הסתדרות העצמית.

משנתו של י. מ. רובינשטיין קב ונקי, הסופר שבמורה הדגיל הוא קונא לעטו אך לעתים, בבסאנים של החרדים מיסודה של האגודה מקוט, אבל לא חצים שנונים תדורך קשתו. אציל-רח ובעל נפש פיוסית מסוג הוא לעצמו את הטון הרך והמלטף, תיכחוח אבהית וקובלנותו נמולת עוקצין, כך היא גם בעבודתו החינוכית, זו שהקימה כבר דור שני שומר אמנים ומסורת, כך גם בהליכותיו עם בני-אדם כעסקן צבירי, סבלן וסלחן, עם זה חרד ומדקדק רק כחום השערה בעיקרים, לא יפלא איפוא, כי על תלמידיו של י. מ. רוביני שטיין בביאליסטוק הסגיבה נמנים יוצאי כל החיגים והמעמדים — הפזים באדוקים, וכזה הוא גם כסופר, בכתב בים המונחים לפנינו — ציורים ורי שימות התגיבה לכמה תופעות-חיים הוא עמוקה, נפשית ופיוסית הררעה אינה רחבה, אבל גמורה ושלומה, צורת תבוסו — מליצה, ואינה מליצה יש בה שטף פנימי, כזה שמקל עליו את הקריאה, כי כאן בוחד הסגנון הוא ואדם.

הרשימה האופיינית ביותר בכל הספר הוא סיפוס של סיפור שבו, מי בביאליסטוק לא הכיר את לאבסקי הזקן — האמבאטארני של שבת סלי כתאז זה שהיה גזר את גזירת השבת על תגרושיק וויטבי מסודים אך ורק כמבט ציני העורר ויקס עם זה מת

גליון השנה

מחן ה'תש"ב

גמליק 16 676 גלגל

6. I. 39

"K S O W I M" (P I S M A)

S. M. RUBINBZTEJNA

BIAŁYSTOK

ul. Piękna № 13.

1 9 3 8

Druk. i Lit. „Litograf” Białystok, Sienkiewicza 29.